

Co-funded by
the European Union

„Erasmus+“ projektas „Pasirinktų mokinių pagrindinių kompetencijų ugdymas mokyklos ugdymo programoje ir popamokinėje veikloje“

Nr. 2024-1-PL01-KA220-SCH-000247484/2

Mokymo paketas pradinių klasių mokytojams

Mokinių pagrindinių kompetencijų ugdymas

„Socialinės ir pilietinės kompetencijos“

Metodinis vadovas su priemonių, scenarijų ir gerosios praktikos pavyzdžių rinkiniu

Autoriai: Ewa Szarmacher, Joanna Dyczewska, Emilia Hrudeń, Marcin Szczygier

Bendrai finansuojama ES. Išreikštos nuomonės ir požiūriai yra tik autoriaus (-ių) ir nebūtinai atspindi Europos Sąjungos ar Švietimo sistemos plėtros fondo

Projekto koordinatorius(-ė)

Ekonominės ir administracinės paramos komanda mokykloms ir darželiams Vengoževe

CC BY 4.0
CC0 1.0 Universal
Deed

Turinys

Įėjimas

1. Kodėl socialiniai ir pilietiniai gebėjimai yra labai svarbūs šiuolaikinėse mokyklose?
2. Socialiniai ir pilietiniai gebėjimai Europos ir švietimo kontekste.
3. Mokymo paketo tikslas ir struktūra.
4. Kaip naudoti paketą mokyklos praktikoje (pamokose, projektuose, auklėjime).

I skyrius

Socialiniai ir pilietiniai kompetencijos – esmė ir svarba

- 1.1. Socialinių ir pilietinių kompetencijų apibrėžimas
- 1.2. Socialinės ir pilietinės kompetencijos – panašumai ir skirtumai.
- 1.3. Žinios, įgūdžiai ir požiūris taikant kompetencijų metodą.
- 1.4. Mokyklos vaidmuo formuojant mokinių socialines ir pilietines nuostatas
- 1.5. Dažniausi nesusipratimai – socialiniai ir pilietiniai kompetencijos

II skyrius

Mokinys kaip bendruomenės narys – socialinių kompetencijų pagrindas

2.1. Bendraamžių santykiai ir bendravimas kaip socialinio dalyvavimo pagrindas

2.2. Bendradarbiavimas ir atsakomybė grupėje kaip socialinio gyvenimo modelis

2.3. Empatija, pagarba ir įvairovė kaip pilietinės bendruomenės pagrindas

2.4. Konfliktų sprendimas ir emocijų valdymas kaip socialinės brandos elementas

2.5. Asertyvumas ir dialogo kultūra kaip pilietinio požiūrio pagrindas

III skyrius

Pilietiniai ir socialiniai gebėjimai mokyklos praktikoje

3.1. Studentas kaip pilietis – teisės ir pareigos

3.2. Demokratija mokykloje – kaip mokyti remiantis patirtimi

3.3. Mokinių savivalda kaip edukacinė priemonė

3.4. Socialinis aktyvumas ir vietos bendruomenės įsitraukimas

3.5. Atsakomybė už bendrą gerį

3.6. Kaip mokyti pilietiškumo bei „konstitucinės teorijos“

IV skyrius

Mokytojo vaidmuo ugdant socialinius ir pilietinius kompetencijas

4.1. Mokytojas kaip socialinių santykių ir procesų moderatorius

4.2. Saugios erdvės pokalbiams ir nesutarimams kūrimas

4.3 Kaip užduoti klausimus, kurie moko dialogo ir atsakomybės

4.4. Studentų rėmimas, o ne kontrolė

4.5. Darbas su sudėtingomis ugdymo situacijomis

V skyrius

Mokymo strategijos ir darbo metodai ugdant socialinius ir pilietinius kompetencijas

5.1. Aktyvinimo ir dalyvavimo metodai

5.2. Komandinis darbas ir socialiniai projektai

5.3. Diskusija, debatai ir edukacinė drama

5.4. Socialinės simuliacijos ir žaidimai

5.5. Mokymasis veikiant ir patiriant

VI skyrius

Socialiniai ir pilietiniai gebėjimai už klasės ribų – geroji mokytojų mobilumo ir projektinės veiklos patirtis

6.1. Popamokinės ir bendruomeninės veiklos svarba ugdant kompetencijas

6.2. Teigiami kompetencijų ugdymo už klasės ribų pavyzdžiai – pastebėjimai iš mobilumo programų

6.3. Pilietiniai gebėjimai tarpkultūriniame aspekte – mobilumo patirtis

6.4. Planuojama projekto veikla – tarptautinės studentų stovyklos

6.5. Užklasinės veiklos pridėtinė vertė

6.6. Pavyzdiniai pamokų planai klasėms, įgyvendinamoms pagal „Erasmus+“ projektą, ugdančioms socialinius ir pilietinius kompetencijas

VII skyrius

Socialiniai ir pilietiniai gebėjimai už klasės ribų

7.1. Mokyklinis ugdymas kaip kompetencijų ugdymo erdvė

7.2. Mokykliniai projektai ir socialinės kampanijos

7.3. Bendradarbiavimas su tėvais ir vietos bendruomene

7.4. Studentų savanorystė ir pilietinė veikla

7.5. Dialogo kultūros kūrimas mokykloje

7.6. Skyriaus santrauka

VIII skyrius

Studentų socialinių ir pilietinių kompetencijų vertinimas

8.1 Kodėl kompetencijų negalima „patikrinti“ testu

8.2. Proceso ir studentų požiūrio vertinimas

8.3. Stebėjimas kaip pagrindinė mokytojo priemonė

8.4. Studentų savęs vertinimas ir refleksija

8.5. Atsiliepimai vietoj įvertinimo

8.6. Kompetencijų ugdymo dokumentavimas (portfolio, užrašai, projektai)

IX skyrius

Rezultatų, ugdančių mokinių socialinius ir pilietinius gebėjimus, įgyvendinimas ir tvarumas

9.1. Socialiniai ir pilietiniai kompetencijos kaip ilgalaikis procesas

9.2. Mokytojų komandos bendradarbiavimas

9.3. Mokymo ir švietimo veiklos darna

9.4. Paketo naudojimas „Erasmus+“ projektuose

9.5. Gerosios praktikos sklaida

X skyrius

Mokymo paketo pildymo ir projekto rezultatų perdavimo forma – socialiniai ir pilietiniai kompetencijos

10.1. Mokymo paketo pildymo tikslas

10.2. Siūloma vertinimo forma – lankstus veiklos dokumentavimas

10.3. Pagrindiniai dokumentacijos elementai

10.4. Baigiamojo darbo vertinimas

10.5. Rezultatų perdavimas ir tvarumas

Įėjimas

1. Kodėl socialiniai ir pilietiniai gebėjimai yra labai svarbūs šiuolaikinėse mokyklose?

Šiuolaikinės mokyklos veikia tokioje realybėje, kai vien dalykinių žinių nebepakanka mokiniams paruošti socialiniam ir profesiniam gyvenimui. Socialiniai ir pilietiniai kompetencijos tampa vis svarbesnės, nes jos leidžia jauniems žmonėms veiksmingai bendradarbiauti, bendrauti, spręsti konfliktus, priimti atsakingus sprendimus ir aktyviai dalyvauti savo vietos bendruomenės ir platesnės visuomenės gyvenime. Šios kompetencijos suteikia pagrindą ne tik veiksmingam

mokymuisi, bet ir prosocialaus požiūrio, empatijos ir atsakomybės ugdymui.

Mokykloje mokosi veikti grupėje, laikytis taisyklių, reikšti savo nuomonę ir atsižvelgti į kitų požiūrį. Būtent kasdienėse mokyklos situacijose – komandiniame darbe, diskusijose, ginčuose, bendruose projektuose, sprendimų priėmime ir dalyvavime klasės iniciatyvose – formuojasi atsakomybės, pagarbos, empatijos ir pilietinio įsitraukimo nuostatos. Mokiniai praktiškai patiria, kad jų veiksmai daro realų poveikį kitiems ir juos supančiai aplinkai, ir kad bendradarbiavimas, pagrįstas supratimu ir dialogu, duoda geresnių rezultatų nei individualūs veiksmai.

Socialinių ir pilietinių kompetencijų ugdymas nėra papildoma užduotis ar vienkartinė edukacinė veikla. Tai ilgalaikis procesas, kuris turėtų būti neatsiejama mokyklos kasdienės mokymo ir mokymosi praktikos dalis. Tam reikia sąmoningai planuoti veiklas, kurios derintų mokymąsi su praktine patirtimi – nuo veiklos klasėje, socialinių projektų ir kampanijų iki savanorystės, bendradarbiavimo su tėvais ir vietos institucijomis bei dialogo kultūros puoselėjimo.

Dėl to mokiniai išmoksta atpažinti savo bendruomenės poreikius, imtis iniciatyvos ir įsitraukti į veiklą, kuri daro realų poveikį jų aplinkai. Jie lavina gebėjimą išklaudyti kitus, ginti savo požiūrį, spręsti konfliktus ir bendradarbiauti grupėje. Jie taip pat išmoksta prisiimti atsakomybę už kolektyvinius sprendimus ir savo veiksmų poveikį. Tokia patirtis stiprina jų savarankiškumo jausmą ir motyvuoja aktyviai dalyvauti socialiniame gyvenime, rengdama jaunas žmones informuotų ir atsakingų piliečių vaidmeniui.

Socialinių ir pilietinių kompetencijų ugdymo procesas taip pat skatina demokratines nuostatas. Mokiniai mokosi dialogo, tolerancijos, pagarbos skirtingoms nuomonėms ir bendro sprendimo priėmimo bendrais klausimais svarbos. Jie sužino, kad aktyvus dalyvavimas bendruomenės gyvenime neapsiriboja mokyklos erdve – tai yra platesnio konteksto vietos ir pilietinio gyvenimo dalis.

Dėl to mokykla tampa ne tik žinių įgijimo, bet ir jaunų žmonių rengimo sąmoningam, atsakingam ir aktyviam gyvenimui visuomenėje vieta. Mokiniai įgyja patirties, kuri leidžia jiems veiksmingai bendradarbiauti suaugus, priimti atsakingus sprendimus, spręsti

konfliktus ir dalyvauti socialinėse iniciatyvose, taip pat ugdyti empatijos, solidarumo ir pilietinio įsitraukimo nuostatas.

2. Socialiniai ir pilietiniai gebėjimai – Europos ir švietimo kontekste

Socialiniai ir pilietiniai gebėjimai užima itin svarbią vietą Europos švietimo požiūryje, pagrįstame pagrindinėmis kompetencijomis. Jie suprantami kaip žinių, įgūdžių ir požiūrio derinys, leidžiantis asmenims veiksmingai ir atsakingai funkcionuoti visuomenėje, pagrįstoje dialogu, bendradarbiavimu ir demokratinėmis vertybėmis. Praktiškai tai reiškia, kad mokiniai įgyja ne tik teorinių įgūdžių, bet ir gebėjimo bendradarbiauti grupėse, gerbti įvairias nuomones, priimti atsakingus sprendimus ir dalyvauti socialiniame gyvenime.

Europos Sąjungos švietimo dokumentuose ir prioritetuose pabrėžiama tokių elementų kaip gebėjimas bendradarbiauti, demokratinų principų supratimas, pagarba įvairovei, pilietinis įsitraukimas ir atsakomybė už bendrą gerį svarba. Šios kompetencijos yra ypač svarbios susiduriant su šiuolaikiniais iššūkiais, tokiais kaip socialiniai pokyčiai, migracija, auganti

dezinformacija, silpnėjantys socialiniai ryšiai ir poreikis saugoti aplinką. Šiame kontekste mokykla yra ne tik dalykų mokymosi vieta, bet ir erdvė, kurioje mokiniai įgyja praktinės patirties, mokosi bendradarbiauti su kitais ir supranta atsakomybės už save ir bendruomenę svarbą.

„Erasmus+“ programa yra Europos iniciatyvos, remiančios socialinių ir pilietinių kompetencijų ugdymą, pavyzdys. Ji pabrėžia praktinį mokymąsi, tarptautinį bendradarbiavimą ir geriausios edukacinės praktikos mainus. Dalyvaudami tarptautiniuose projektuose, studentai mokosi apie įvairias kultūras ir veikimo būdus vietoje ir pasaulio bendruomenėse, empatijos, tarpkultūrinio bendravimo ir atsakomybės už bendras iniciatyvas.

Mokykla, kaip pagrindinė edukacinė aplinka, atlieka pagrindinį vaidmenį siekiant šių tikslų. Ji sukuria erdvę praktinei demokratijos, dialogo ir bendros socialinės atsakomybės patirčiai. Kasdienėse situacijose – per projektus, socialinę veiklą, edukacinę veiklą ir klasės debatus – mokiniai turi galimybę ugdyti pilietinį požiūrį,

bendradarbiavimo įgūdžius, kūrybišką problemų sprendimą ir veiksmus bendrojo gėrio labui. Tokiu būdu mokykla rengia jaunus žmones sąmoningam dalyvavimui socialiniame, vietos ir Europos gyvenime, ugdydama kompetencijas, būtinas dinamiškai besikeičiančiame pasaulyje ir įvairiose bendruomenėse.

3. Mokymo paketo tikslas ir struktūra

Šio mokymo paketo tikslas – padėti mokytojams planuoti ir įgyvendinti edukacinę veiklą, kuri sąmoningai, sistemingai ir praktiškai ugdo mokinių socialinius ir pilietinius gebėjimus. Paketas buvo sukurtas kaip metodinė priemonė, kurią galima tiesiogiai naudoti kasdieniame mokyklos darbe – tiek pamokose, tiek edukacinės veiklos, klasės projektų ir popamokinės veiklos metu.

Paketas yra skaitmeninis ir apima kelis pagrindinius elementus, kurie padeda mokytojams visapusiškame ugdymo procese:

- **Informacija ir įvadinė medžiaga** , kurioje paaiškinama socialinių ir pilietinių kompetencijų esmė ir jų svarba šiuolaikiniame švietime.
- **Pasiūlymai dėl mokymo metodų ir strategijų** , kurios įgalintų kūrybišką ir aktyvų mokymą bei veiklų pritaikymą mokinių poreikiams ir klasės specifikai.
- **Trumpas vykdytų mobilumo veiklų aprašymas**
- **Paruošti pamokų planai ir edukacinės veiklos** , kurias galima naudoti tiesiogiai su mokiniais arba modifikuoti pagal savo poreikius.
- **Vertinimo priemonės** , tokios kaip stebėjimas, refleksija, savęs vertinimas ar apklausos, leidžia mokytojams įvertinti savo veiklos poveikį ir mokinių pažangą ugdant socialinius ir pilietinius kompetencijas.
- **praktiniai pratimai** , kurie įtraukia mokinius, lavina bendradarbiavimo, bendravimo ir atsakomybės įgūdžius, o kartu leidžia apmąstyti atliktų veiksmų prasmę.

Paketo struktūra parengta nuosekliai ir logiškai, žingsnis po žingsnio vedant mokytojus: nuo socialinių ir pilietinių kompetencijų pobūdžio ir svarbos supratimo, per mokymosi metodus joms lavinti ir praktinį ugdomosios veiklos poveikio vertinimą. Tai leidžia mokytojams sistemingai planuoti ir įgyvendinti veiklas, kurios ne tik skatina mokinių tobulėjimą, bet ir stiprina teigiamus santykius klasėje ir visoje mokyklos bendruomenėje.

4. Kaip naudoti paketą mokyklos praktikoje (pamokose, projektuose, edukacinėje veikloje)

Mokymo paketas sukurtas kaip lankstus ir daugiafunkcis išteklius, kurį galima naudoti įvairiuose ugdymo ir priežiūros kontekstuose. Mokytojai neprivalo aprėpti viso turinio ar siūloma tvarka. Atskirus skyrius, scenarijus ir priemones galima laisvai pasirinkti atsižvelgiant į mokinių amžių, konkrečią klasę, jų kompetencijos lygį ir dabartinius ugdymosi bei socialinius poreikius. Šis lankstumas leidžia pritaikyti medžiagą prie konkrečių mokyklos ir klasės poreikių, taip pat prie kiekvieno mokinio individualių gebėjimų.

Medžiaga gali būti naudojama įvairiose edukacinėse situacijose, įskaitant:

- per **tokių dalykų pamokas** kaip lenkų kalba, istorija, socialiniai mokslai, gamta ar edukacinė veikla,
- **edukacinių valandų** ir klasės seminarų, kurie skatina grupių integraciją, santykių kūrimą ir problemų sprendimą, dalis ,
- edukaciniuose ir **socialiniuose projektuose** , kur mokiniai turi galimybę iš tikrųjų daryti įtaką savo aplinkai, planuoti veiklas ir bendradarbiauti komandose,
- **mokinių savivaldos** darbe , organizuojant renginius, mokyklos akcijas, diskusijas ir socialines iniciatyvas,
- šviečiamojoje ir **prevencinėje veikloje** , įskaitant programas, skirtas kovai su smurtu, psichinės sveikatos stiprinimui ir pilietiniam ugdymui.

Pakete ypatingas dėmesys skiriamas **mokymuisi per veiksmą, patirtį ir refleksiją** . Medžiagoje skatinama kurti mokymosi situacijas, kuriose mokiniai galėtų:

- bendradarbiauti grupėje, priimti bendrus sprendimus ir ieškoti sprendimų,
- spręsti problemas ir susidoroti su konfliktinėmis situacijomis,
- stebėti ir analizuoti savo elgesį ir požiūrį, taip pat jų poveikį kitiems,
- jausti atsakomybę už savo veiksmus tiek mokykloje, tiek vietos bendruomenėje,
- dalyvauti socialinėse ir pilietinėse iniciatyvose , kurios daro realų poveikį aplinkai ir bendrajam gerui.

Dėl tokių veiklų socialiniai ir pilietiniai gebėjimai nebėra vien teoriniai. Jie tampa **praktiniu kasdienio mokyklinio gyvenimo elementu** , kur mokiniai mokosi:

- atsakomybės už save ir kitus,
- empatija ir socialinis jautrumas,
- pilietinis aktyvumas ir socialinis sąmoningumas,
- bendravimo, bendradarbiavimo ir derybų įgūdžiai,
- demokratinių vertybių, dialogo ir bendro sprendimų priėmimo supratimas .

Šis paketas taip pat padeda mokytojams taikyti **refleksyvų požiūrį į darbą su mokiniais** , suteikiant jiems galimybę stebėti savo veiklos poveikį, vertinti

kompetencijų ugdymo pažangą ir koreguoti strategijas pagal grupės poreikius. Tai leidžia mokykloms veiksmingai derinti konkretaus dalyko mokymąsi su pilietiniu ugdymu, rengiant jaunas žmones aktyviam, atsakingam ir informuotam dalyvavimui socialiniame, vietos ir Europos gyvenime.

Platesne prasme paketas padeda mokykloms **kurti dialogo ir bendradarbiavimo kultūrą**, kurioje socialiniai ir pilietiniai kompetencijos natūraliai ugdomos per kasdienę patirtį, bendrus projektus, iniciatyvas ir edukacinę veiklą. Tokiu būdu mokiniai įgyja ne tik žinių ir įgūdžių, bet, svarbiausia, praktinės patirties kaip aktyvūs ir atsakingi mokyklos ir vietos bendruomenės nariai.

Patikrinkite ir sutvirtinkite

Socialiniai ir pilietiniai gebėjimai – įvadas

1 forma. Kontrolinis testas (žinios + supratimas)

Pasirinkite vieną teisingą atsakymą.

1. Kodėl socialiniai ir pilietiniai gebėjimai yra labai svarbūs šių dienų mokyklose?

- A. Nes jie pakeičia dalyko žinias
- B. Nes jie paruošia studentus funkcionuoti visuomenėje ir dirbti komandose
- C. Nes jie susiję tik su tėvų valandomis
- D. Nes jie reikalingi tik tarptautiniuose projektuose

teisingas atsakymas: B

2. Kuri aplinka daro didžiausią įtaką mokinių socialinių kompetencijų ugdymui?

- A. Tik šeimai
- B. Žiniasklaida ir internetas
- C. Kasdienės mokyklos situacijos
- D. Išoriniai tyrimai

teisingas atsakymas: C

3. Taikant kompetencijų metodą, socialinės ir pilietinės kompetencijos suprantamos kaip:

- A. Turinys, kurį reikia atsiminti

B. Minkštieji įgūdžiai, neturintys jokios edukacinės reikšmės

C. Žinių, įgūdžių ir požiūrio derinimas

D. Papildomas mokymo programos elementas

teisingas atsakymas: C

Refleksijos užduotis

Sustokite akimirksniui ir atsakykite raštu:

1. Kokiose kasdienėse mokyklos situacijose jūsų mokiniai dažniausiai lavina socialinius įgūdžius?

.....

2. Kurie pilietinių kompetencijų elementai jau yra jūsų mokykloje, net jei jie nėra įvardyti kaip tokie?

.....

.....

3. Kas jums buvo akivaizdžiausia iš ĮVADO ir kas buvo nauja?

.....

Esu pasiruošęs judėti toliau kontrolinis sąrašas

Pasirinkite ✓

☐ Suprantu, kas yra socialinės ir pilietinės kompetencijos

- ☐ Žinau, kodėl jie yra labai svarbūs šiuolaikinėje mokykloje
- ☐ Suprantu jų europinį kontekstą
- ☐ Žinau, kaip naudoti paketą mokyklos praktikoje

Jeį pažymėjote visus langelius → pereikite prie I skyriaus.

Metodologinė pastaba

Kartojimo klausimai nėra skirti vertinimui ar klasifikavimui. Jų tikslas – susisteminti žinias, skatinti apmąstymus ir paruošti skaitytoją pagrįstai naudotis vėlesniais mokymo paketo skyriais.

I skyrius

Socialiniai ir pilietiniai kompetencijos – esmė ir svarba

Socialiniai ir pilietiniai gebėjimai yra įgūdžiai, būtini veiksmingam funkcionavimui visuomenėje ir aktyviam

dalyvavimui viešajame gyvenime. Jie apima gebėjimą bendrauti, bendradarbiauti su kitais, spręsti konfliktus ir parodyti empatiją bei pagarbą kitiems. Žinios apie pilietines teises ir pareigas, taip pat noras dalyvauti bendruomenės veikloje, taip pat yra svarbūs šių gebėjimų elementai.

Dėl išugdytų socialinių ir pilietinių kompetencijų žmogus geba užmegzti gerus santykius, elgtis atsakingai ir sąmoningai dalyvauti socialiniame ir demokratiname gyvenime.

1. 1. Socialinių ir pilietinių kompetencijų apibrėžimas.

Socialinę kompetenciją galima paprastai apibrėžti kaip įgūdžių rinkinį, leidžiantį individui kurti **ir palaikyti konstruktyvius santykius su kitais**. Tai nėra įgimtas bruožas, kaip temperamentas, o sudėtinga struktūra, įgyjama mokantis ir socializuojantis. Remiantis psichologiniais ir pedagoginiais požiūriais, socialinė kompetencija apima tris tarpusavyje susijusius lygmenis: **Žinios** – bendravimo principų, grupės dinamikos, kultūrinių ir socialinių normų bei tarpasmeninių santykių mechanizmų supratimas.

Ilgūdžiai – praktinis gebėjimas aktyviai klausytis, užtikrintai reikšti savo nuomonę, spręsti konfliktus ir bendradarbiauti komandoje.

Nuostatos – empatija, atvirumas kitiems, pagarba skirtumams, pasirengimas kompromisams ir bendradarbiavimui.

Europos kontekste, remiantis ES Tarybos rekomendacijomis, socialiniai gebėjimai yra glaudžiai susiję su **gebėjimu mokytis visą gyvenimą** ir psichine gerove. Juos galima laikyti savotišku „santykių kapitalu“, leidžiančiu asmenims susidoroti su stresu, prisitaikyti prie pokyčių ir efektyviai funkcionuoti įvairioje socialinėje aplinkoje.

Nors socialinės kompetencijos sutelktos į „savęs ir kito“ santykį, pilietinės kompetencijos mus nukelia į „savęs ir bendruomenės“ santykio lygmenį. Jos apibrėžiamos kaip gebėjimas visapusiškai ir atsakingai dalyvauti socialiniame ir politiniame gyvenime, remiantis valstybės ir visuomenės mechanizmų supratimu.

Pilietinių kompetencijų apibrėžimas apima tris pagrindines sritis:

Sąvokų ir struktūrų supratimas – žinios apie demokratinius procesus, žmogaus teises, valdžios struktūras, nacionalinę ir Europos istoriją bei tapatybę.

Kritinis mąstymas – gebėjimas analizuoti informaciją, atpažinti manipuliacijas, vertinti faktus ir priimti savarankiškus sprendimus, pagrįstus įrodymais, o ne emocijomis.

Įsitraukimas – tai prosocialus požiūris, pasireiškiantis veikla bendram labui – nuo savanorystės, dalyvavimo vietos iniciatyvose ir rinkimuose iki rūpinimosi gamtine aplinka.

Mokyklinėje praktikoje socialiniai ir pilietiniai gebėjimai sudaro neatsiejamą visumą. Sunku įsivaizduoti aktyvų, atsakingą pilietį, kuriam trūktų socialinių kompetencijų – pavyzdžiui, žmogų, kuris negali civilizuotai diskutuoti su kitokios nuomonės asmeniu. Kita vertus, aukšti socialiniai gebėjimai, nepagrįsti pilietinėmis vertybėmis, gali lemti manipuliavimą ar grupinį savanaudiškumą.

Šiuolaikinė pedagogika socialinius ir pilietinius gebėjimus traktuoja kaip pagrindinius gebėjimus – būtinus kiekvienam individui savirealizacijai, asmeniniam tobulėjimui, aktyviam dalyvavimui visuomenės gyvenime ir įsidarbinimui. Jie tarnauja kaip „socialiniai klijai“, leidžiantys įvairiems individams funkcionuoti vienoje demokratinėje bendruomenėje.

Šių kompetencijų apibrėžimas yra ne tik akademinis pratimas – tai konkrečių ugdymo tikslų nustatymas šiuolaikinei mokyklai. Jos nėra traktuojamos kaip įsimenamos taisyklės, o kaip nuostatų veikti rinkinys. Mokykla, kuri sąmoningai ugdo socialines ir pilietines kompetencijas, nustoja būti tik pažymių rinkimo vieta. Ji tampa erdve, kurioje formuojasi sąmoningos, empatiškos ir atsakingos asmenybės, pasirengusios aktyviai dalyvauti socialiniame, vietos ir pasaulio gyvenime.

1.2. Socialinės ir pilietinės kompetencijos – panašumai ir skirtumai.

Panašumai

- **Santykiai ir bendradarbiavimas** – abi kompetencijų grupės reikalauja gebėjimo

bendradarbiauti su kitais ir kurti teigiamus santykius.

- **Žinios, įgūdžiai, požiūris** – tiek socialinės, tiek pilietinės kompetencijos apjungia teorines žinias, praktinius įgūdžius ir požiūrį.
- **Asmeninis ir socialinis vystymasis** – abu yra būtini norint visapusiškai dalyvauti socialiniame gyvenime ir formuotis brandžiai asmenybei.
- **Patirtinis mokymasis** – geriausiai lavėja per praktinę veiklą, dialogą, grupinius projektus, savanorystę ir bendruomenės dalyvavimą.
- **Demokratinės visuomenės veikimo pagrindas**
– socialinės ir pilietinės kompetencijos yra demokratinių nuostatų, empatijos ir atsakomybės už kitus pagrindas.

Skirtumai

Būdingas	Socialiniai kompetencijos	Pilietiniai gebėjimai
Santykių apimtis	„Aš – kitas žmogus“	„Aš – bendruomenė/visuomenė“

Pagrindinis tikslas	Efektyvus bendravimas, bendradarbiavimas, konfliktų sprendimas	Visapusiškas ir atsakingas dalyvavimas socialiniame ir politiniame gyvenime
Žinios	Socialinės normos, grupės dinamika, bendravimo taisyklės, empatija	Demokratijos mechanizmai, žmogaus teisės, valstybės struktūros, istorija ir socialinė tapatybė.
Įgūdžiai	Aktyvus klausymasis, nuomonės reiškimas, derybos, konfliktų sprendimas.	Kritinis mąstymas, informacijos analizė, dalyvavimas pilietinėse iniciatyvose, bendras sprendimų priėmimas.
Požiūriai	Empatija, pagarba kitiems,	Socialinė atsakomybė, įsitraukimas į visuomenės gerovę,

	atvirumas, noras kompromis ams.	rūpinimasis bendra gerove, pilietiškumas.
Poveikio mastas	Individualiai ir mažose grupėse (šeimoje, klasėje, draugų grupėse)	Vietos bendruomenė, valstija, pasaulinė aplinka

Praktinė santrauka

- Socialiniai įgūdžiai yra visų tarpasmeninių santykių pagrindas – be jų sunku funkcionuoti grupėje ar vesti dialogą.
- Pilietiniai gebėjimai praplečia socialinį požiūrį – moko veikti platesnės bendruomenės labui, priimti atsakingus sprendimus ir dalyvauti viešajame gyvenime.
- Mokyklinėje praktikoje jų negalima atskirti – pavyzdžiui, aktyvus pilietis turi mokėti bendradarbiauti ir bendrauti su kitais, o socialinės

kompetencijos įgyja visą vertę tik pilietinio įsitraukimo kontekste.

1. 3. Žinios, įgūdžiai ir požiūris kompetencijų požiūriu.

Mokinių socialinės ir pilietinės kompetencijos apima žinių apie visuomenę įgijimą, gebėjimo bendradarbiauti su kitais ugdymą ir požiūrio, pagrįsto pagarba, atsakomybe ir demokratiniais principais, formavimą. Įgydami šias kompetencijas, mokiniai išmoksta veikti grupėse, priimti atsakingus sprendimus ir aktyviai dalyvauti mokyklos ir bendruomenės gyvenime.

Žinios

Studentų žinios apima sambūvio grupėje principus, teises ir pareigas bei pagrindinį visuomenės ir valstybės funkcionavimą.

Studentų žinių pavyzdžiai:

- žinios apie studento ir piliečio teises ir pareigas ,
- pagrindinės žinios apie valstybės ir viešųjų institucijų veikimą,

- demokratijos ir žmogaus teisių principų, pvz., įtvirtintų Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje, išmanymas,
- kultūrinės ir socialinės įvairovės supratimas,
- bendravimo ir bendradarbiavimo grupėje principų išmanymas,
- žinių apie konfliktų sprendimo būdus.

Įgūdžiai

Mokinių įgūdžiai apima įgytų žinių pritaikymą kasdienėse mokyklos ir socialinėse situacijose.

Studentų įgūdžių pavyzdžiai:

- efektyvus bendravimas su bendraamžiais ir mokytojais
- bendradarbiavimas ir darbas grupėse mokyklos pamokų metu
- ramiai ir konstruktyviai spręsti konfliktus ir vesti pokalbius
- išsakyti savo nuomonę ir pagrįsti savo požiūrį
- aktyvus dalyvavimas mokyklos gyvenime (pvz., mokinių savivaldos veikloje)
- priimant sprendimus atsižvelgiant į visos grupės gerovę

- rodyti empatiją ir supratimą kitų žmonių atžvilgiu

Požiūriai

Mokinių požiūris yra susijęs su vertybėmis ir elgesiu kitų žmonių ir mokyklos bendruomenės atžvilgiu.

Studentų požiūrio pavyzdžiai:

- atsakomybė už savo veiksmus,
- pagarba kolegoms, mokytojams ir kitiems žmonėms,
- tolerancija žmonių skirtumams,
- noras bendradarbiauti ir padėti kitiems,
- įsitraukimas į mokyklos ir klasės gyvenimą,
- sąžiningumas, solidarumas ir teisingumo jausmas.

Socialinių ir pilietinių kompetencijų ugdymas padeda mokiniams užmegzti gerus santykius su kitais, moko juos atsakomybės ir rengia aktyviam dalyvavimui socialiniame ir pilietiniame gyvenime.

1.4. Mokyklos vaidmuo formuojant mokinių socialines ir pilietines nuostatas

Mokyklos vaidmuo formuojant mokinių socialines ir pilietines nuostatas apima ne tik žinių perdavimą, bet ir situacijų, kuriose mokiniai gali praktikuoti bendradarbiavimą, atsakomybę ir socialinį dalyvavimą,

kūrimą. Mokyklos formuoja mokinių socialines ir pilietines nuostatas per kasdienę mokymosi patirtį, bendradarbiavimą grupėse, dalyvavimą socialinėje veikloje ir galimybes kartu priimti sprendimus mokyklos klausimais. Tai moko mokinius atsakomybės, pagarbos kitiems ir aktyvaus dalyvavimo socialiniame gyvenime.

Mokykloje vykdomos veiklos pavyzdžiai

- **Studentų savivalda**

Mokiniai gali dalyvauti mokinių tarybos rinkimuose, teikti idėjas mokyklos gyvenimui, organizuoti mokyklos renginius ir dalyvauti priimant sprendimus tam tikrais klausimais. Tai leidžia jiems išmokyti demokratijos, atsakomybės ir bendradarbiavimo principų.

- **Grupinis darbas pamokų metu**

Dirbdami komandose, mokiniai mokosi: dalytis atsakomybe, kartu priimti sprendimus, gerbti kitų nuomonę ir spręsti problemas.

- **Socialiniai projektai ir kampanijos**

Mokyklos dažnai organizuoja įvairius renginius, pavyzdžiui, labdaros rinkimus, pagalbą tiems,

kuriems jos reikia, aplinkosaugos iniciatyvas, savanorystę. Tokia veikla ugdo mokinių empatiją ir atsakomybės už kitus jausmą.

- **Mokyklos šventės ir renginiai**

Švenčiant valstybines ir mokyklines šventes, mokoma pagarbos tradicijoms, istorijai ir tautinei bendruomenei.

- **Konfliktų sprendimas klasėje**

Konfliktinėse situacijose mokytojas padeda mokiniams kalbėtis, ieškoti kompromisų ir išmokti atsakingai spręsti problemas.

- **Kartu nustatant klasės taisykles**

Mokiniai gali kartu kurti klasės taisykles, o tai moko juos atsakomybės už bendrą gėrį ir nusistovėjusių normų laikymosi.

- **Veikla interesų grupėse ir mokyklos projektuose**

Dalyvavimas klubuose, varžybose ar projektuose ugdo bendradarbiavimą, įsipareigojimą ir atsakomybę už bendrą veiklą.

1. 5. **Dažniausi nesusipratimai – socialinės ir pilietinės kompetencijos**

Nesusipratimas	Kaip yra iš tikrųjų
----------------	---------------------

Socialinė kompetencija yra „geros manieros“.	Jie apima platų įgūdžių repertuarą: bendravimą, empatiją, bendradarbiavimą, konfliktų sprendimą, atkaklumą.
Pilietiniai gebėjimai yra žinios apie politiką	Jie susiję su aktyviu dalyvavimu socialiniame gyvenime, įtakos jausmu, demokratinių vertybių ir atsakomybės supratimu, o ne tik su politinių institucijų žiniomis.
Tai kompetencijos, kurios svarbios tik žmonėms, dirbantiems su žmonėmis.	Jie yra labai svarbūs kiekviename darbe ir kasdieniame gyvenime – jie daro įtaką santykiams, psichinei sveikatai, prisitaikymui ir savarankiškumo jausmui.
Šias kompetencijas „arba turi, arba ne“	Jie lavinami visą gyvenimą – juos galima praktikuoti, tobulinti ir sąmoningai stiprinti.
Tai yra minkštieji įgūdžiai, kurie yra mažiau svarbūs nei esminės žinios	Darbdaviai vis dažniau juos laiko lygiai taip pat svarbiais arba net svarbesniais, nes jie

	leidžia veiksmingai panaudoti profesines kompetencijas.
Pilietinės kompetencijos susijusios tik su dalyvavimu rinkimuose	Jie taip pat apima socialinę veiklą, savanorystę, rūpinimąsi bendra gerove, diskusijų įgūdžius ir socialinio sambūvio principų supratimą.
Socialiniai įgūdžiai yra apie tai, kaip „būti maloniam“	Kalbama apie veiksmingą, tinkamą bendravimą ir bendradarbiavimą, o ne apie konfliktų vengimą; atkaklumas yra socialinės kompetencijos dalis.
Jie vystosi savaime, be jokių pratimų.	Jiems reikalingas sąmoningas mokymas, apmąstymas, patirtis ir grįžtamasis ryšys.
Mokykloje jie lavinami „beje“	Jiems reikalingas sąmoningas planavimas, aktyvavimo metodai ir darbas grupėje.
Pilietiniai gebėjimai yra „pernelyg rimtos“ temos vaikams ir jaunimui	Juos galima formuoti nuo mažens – bendradarbiaujant, vykdant projektus, mokinių savivaldą ar socialiai aktyvią veiklą.

II skyrius

Mokinys kaip bendruomenės narys – socialinių kompetencijų pagrindas

Mokykla, kaip socialinė aplinka, atlieka pagrindinį vaidmenį rengiant jaunas žmones funkcionuoti demokratinėje visuomenėje. Pilietiniai ir socialiniai gebėjimai yra ne tik tarpasmeninių įgūdžių rinkinys; jie sudaro sąmoningo dalyvavimo bendruomenės, vietos ir pasaulio gyvenime pagrindą.

Tai gebėjimas bendradarbiauti, atsakomybė už bendrą gerį, socialinio gyvenimo principų supratimas ir noras užmegzti dialogą bei spręsti konfliktus. Šie įgūdžiai ugdomi ne tik perduodant žinias, bet pirmiausia per patirtį, santykius ir kasdienę sąveiką mokyklos aplinkoje.

2.1. Bendraamžių santykiai ir bendravimas kaip socialinio dalyvavimo pagrindas

Bendraamžių santykiai yra pagrindinė pilietinių gebėjimų lavinimo arena. Būtent čia mokiniai mokosi sambūvio, prasmės derėjimo, bendruomenės kūrimo ir savo bei kitų ribų supratimo principų.

Šiame kontekste bendravimas neapsiriboja vien informacijos perdavimu – tai santykių kūrimo, bendro prasmės kūrimo ir tapatybės išreiškimo procesas. Studentai, kurie išsiugdo gebėjimą aiškiai reikšti savo mintis, aktyviai klausytis ir reaguoti į kitų žinutes, įgyja priemonių, reikalingų dalyvauti socialiniame gyvenime.

Ypač svarbu:

- ugdyti dialogo kompetencijas, t. y. gebėjimą vesti pokalbį, pagrįstą abipuse pagarba,
- išmokti atskirti nuomonę nuo fakto,
- ugdyti gebėjimą socialiai priimtiniu būdu perteikti emocijas ir poreikius.

Pilietinė svarba:

Mokinys, kuris gali konstruktyviai bendrauti, yra labiau linkęs įsitraukti į socialinę veiklą, reikšti savo nuomonę ir dalyvauti sprendimų priėmimo procesuose.

Mokyklinė praktika:

Mokytojas turėtų sąmoningai kurti bendravimo situacijas – diskusijas, pokalbių ratelius, klasės debatus, – kuriose kiekvienas mokinys turėtų galimybę pasisakyti ir patirti, kad yra išgirstas.

2.2. Bendradarbiavimas ir atsakomybė grupėje kaip socialinio gyvenimo modelis

Klasė yra socialinė mikrosistema, atspindinti didesnių bendruomenių funkcionavimą.

Bendradarbiavimas šiame kontekste reiškia ne tik bendros užduoties įgyvendinimą, bet ir santykių kūrimo, vaidmenų derėjimo bei sprendimų priėmimo procesą.

Mokinys, mokantis bendradarbiauti:

- pripažįsta kitų žmonių indėlio svarbą,
- supranta, kad grupės sėkmė priklauso nuo visų jos narių atsidavimo,
- išmoksta prisiimti atsakomybę už bendrą rezultatą.

Kitas svarbus elementas yra veiksnio jausmo ugdymas – įsitikinimas, kad individo veiksmai daro realų poveikį grupės funkcionavimui.

Pilietinė svarba:

Bendradarbiavimas ir atsakomybė yra pilietinės visuomenės, kurioje individai veikia ne tik savo naudai, bet ir bendram gėriui, funkcionavimo pagrindas.

Mokyklinė praktika:

- komandiniai projektai, reikalaujantys ilgalaikio įsipareigojimo,
- kartu nustatant darbo taisykles,
- proceso refleksija (pvz., sunkumų, sėkmių analizė, vaidmenų pasidalijimas).

Mokytojas atlieka fasilitatoriaus vaidmenį – jis arba jį palaiko, moderuoja ir padeda mokiniams suprasti bendros atsakomybės svarbą.

2.3 . Empatija, pagarba ir įvairovė kaip pilietinės bendruomenės pagrindas

Šiuolaikinėms visuomenėms būdinga didelė kultūrinė, socialinė ir ideologinė įvairovė. Gebėjimas funkcionuoti tokioje aplinkoje reikalauja išsiugdytos empatijos ir pagarbos įvairovei.

Empatija yra ne tik emocinis gebėjimas – tai ir kognityvinė kompetencija, leidžianti mums pažvelgti į kito žmogaus akis ir suprasti, kaip jis suvokia pasaulį.

Kita vertus, pagarba reiškia kito žmogaus orumo pripažinimą, nepaisant jo įsitikinimų, kilmės ar gyvenimo būdo.

Pilietinė svarba:

Pilietinė visuomenė grindžiama lygybės ir pagarbos individualioms teisėms principais. Mokiniai, kurie išsiugdo empatiją ir atvirumą, yra labiau linkę priešintis diskriminacijai ir įsitraukti į įtraukią veiklą.

Mokyklinė praktika:

- socialinių ir moralinių situacijų analizė,
- dirbant su kultūriniais teksta, kurie rodo įvairovę,
- pokalbiai apie stereotipus ir išankstinius nusistatymus,
- reaguodamas į atskirties apraiškas.

Mokytojas turėtų sukurti psichologiškai saugią atmosferą, kurioje kiekvienas mokinys jaustųsi priimtas.

2.4 Konfliktų sprendimas ir emocijų valdymas kaip socialinės brandos elementas

Konfliktai yra neatsiejama socialinio gyvenimo dalis ir, tinkamai išspręsti, gali būti augimo šaltinis. Labai svarbu suteikti mokiniams priemonių konstruktyviai spręsti sudėtingas situacijas.

Konfliktų sprendimo įgūdžiai apima:

- konfliktų šaltinių nustatymas,
- išskirti interesus ir pozicijas,
- ieškant sprendimų, kurie tenkintų abi puses.

Tuo pačiu metu mokiniai turėtų ugdyti emocinius gebėjimus:

- atpažinti ir įvardyti emocijas,
- emocinės įtampos reguliavimas,
- atsakomybė už savo reakcijas.

Pilietinė svarba:

Demokratinė visuomenė remiasi gebėjimu taikiai spręsti ginčus. Studentai, kurie gali užmegzti dialogą konfliktinėse situacijose, yra geriau pasirengę dalyvauti viešajame gyvenime.

Mokyklinė praktika:

- tarpusavio tarpininkavimas,
- situacines scenas,
- klasės gyvenimo konfliktų analizė,

- įvedant nesmurtinio bendravimo elementus.

Mokytojas turėtų vengti spręsti konfliktus „už mokinius“, o verčiau padėti jiems patiems susitarti.

2.5 Asertyvumas ir dialogo kultūra kaip pilietinio požiūrio pagrindas

Asertyvumas yra gebėjimas išreikšti savo poreikius, nuomonę ir emocijas gerbiant kitų teises. Kartu su dialogo kultūra tai sudaro sąmoningo dalyvavimo socialiniame gyvenime pagrindą.

Dialogo kultūra reikalauja:

- noras išklausyti kitus,
- atvirumas keisti savo poziciją,
- teiginių grindimas argumentais, o ne emocijomis ar išankstiniais nusistatymais.

Kita vertus, asertyvumas apsaugo individą nuo paklusnumo ir agresijos, leisdamas jam išlaikyti pusiausvyrą tarp savo ir kitų poreikių.

Pilietinė svarba:

Aktyvus pilietis yra asmuo, galintis atvirai pasisakyti viešaisiais klausimais, reikšti savo poziciją ir atsakingai dalyvauti socialinėse diskusijose.

Mokyklinė praktika:

- Oksfordo debatų organizavimas,
- argumentų formulavimo pratimai,
- vaidmenų žaidimas socialinėse situacijose,
- mokant „aš“ kalbos, o ne vertinamųjų žinučių.

Mokytojas turėtų rodyti dialoginį požiūrį, parodydamas, kad nuomonių skirtumas nebūtinai turi sukelti konfliktą, bet gali būti vystymosi šaltinis.

Pilietinių ir socialinių kompetencijų ugdymas yra procesas, reikalaujantis nuoseklumo, apmąstymų ir sąmoningų veiksmų. Jis vyksta ne tik pareiškimų lygmeniu, bet pirmiausia per mokinių kasdienę patirtį santykiuose su kitais.

Mokyklos bendruomenė turi potencialą formuoti būsimus piliečius – žmones, kurie yra atsakingi, įsipareigoję ir geba kartu kurti dialogu, pagarba ir bendradarbiavimu grįstą visuomenę.

Mokytojo vaidmens šiame procese negalima pervertinti – būtent jis sukuria sąlygas, kuriomis mokiniai gali ne tik mokytis apie visuomenę, bet ir, svarbiausia, ją patirti praktiškai.

Žemiau pateikiame struktūrizuotą santrauką lentelės pavidalu, kurioje socialinių kompetencijų

elementai susiejami su jų pilietine reikšme ir konkrečiais mokinių elgesio pavyzdžiais.

Socialiniai ir pilietiniai gebėjimai – mokinių elgesio elementai ir pavyzdžiai

Kompetencijos sritis	Socialinių ir pilietinių kompetencijų elementai	Studentų elgesio pavyzdžiai
Bendraamžių santykiai ir bendravimas	- gebėjimas reikšti nuomonę - aktyvus klausymasis - kurti santykius, pagrįstus pagarba - dalyvavimas dialoge	- mokinys dalyvauja diskusijoje, gerbdamas kitų nuomonę - nepertraukia kolegų kalbų - užduoda patikslinančius klausimus - bendravime vartoja mandagią kalbą

Bendradarbiavimas ir atsakomybė grupėje	- bendradarbiavimas - atsakomybė už užduotis - grupinis sprendimų priėmimas - orientacija į bendrą gerį	- studentas atlieka paskirtą vaidmenį - padeda kitiems komandos nariams – dalyvauja priimant sprendimus - rūpinasi visos grupės darbo poveikiu
Empatija, pagarba ir įvairovė	- kitų emocijų supratimas - skirtumų priėmimas - atskirties neutralizavimas - atviras požiūris	- mokinys reaguoja į klasės draugo liūdesį ar sunkumus - nesišaipys iš skirtingų nuomonių ar išvaizdos - įtraukia kitus į bendrą veiklą

		- rodo pagarbą nepaisant skirtumų
Konfliktų sprendimas ir emocijų valdymas	- emocijų atpažinimas - elgesio kontrolė - ginčų sprendimas – ieškant kompromiso	- mokinys įvardija savo emocijas (pvz., „aš nervinuosi“) - konfliktinėse situacijose nereaguoja agresyviai – siūlo ginčo sprendimo būdus - bando kalbėtis, o ne vengti
Asertyvumas ir dialogo kultūra	- savo nuomonės išreiškimas - ribų nustatymas - argumentavimas - pagarba diskusijose	- studentas sako „ne“ grupės spaudimo situacijose

		– pagrindžia savo nuomonę - neižeidinėja pašnekovų, nepaisant nuomonių skirtumų - priima konstruktyvią kritiką
--	--	---

III skyrius

Pilietiniai ir socialiniai kompetencijos mokyklos praktikoje

Šiuolaikinės mokyklos nebėra vien žinių teikėjos, bet tampa erdvėmis informuotiems, atsakingiems ir įsitraukusiems piliečiams ugdyti. Pilietiniai ir socialiniai gebėjimai yra vieni iš pagrindinių XXI amžiaus įgūdžių – jie leidžia funkcionuoti demokratinėje visuomenėje, užmegzti ryšius ir aktyviai dalyvauti viešajame gyvenime. Jų ugdymas turėtų būti kryptingas, sistemingas procesas, įtvirtintas kasdienėje mokyklos praktikoje.

3.1. Studentas kaip pilietis – teisės ir pareigos

Mokiniai, nors ir jauni, yra visaverčiai mokyklos ir platesnės bendruomenės nariai. Pilietinis ugdymas turėtų prasidėti nuo mokinių teisių ir pareigų supažindinimo.

Pagrindinės mokinių teisės apima teisę į išsilavinimą, teisę reikšti savo nuomonę, teisę į saugumą ir pagarbą jų orumui. Tuo pačiu metu mokiniai turėtų suprasti, kad šios teisės ateina kartu su atsakomybe – už savo elgesį, santykius su kitais ir bendrą aplinką.

Mokyklos praktikoje verta:

- kartu su mokiniais analizuoti mokyklos statuto nuostatas,
- vesti diskusijas apie situacijas, kai pažeidžiamos teisės ir pareigos,
- naudoti dramos ir modeliavimo metodus socialiniams vaidmenims atlikti.

Dėl to mokiniai išmoksta, kad pilietiškumas nėra abstrakti sąvoka, o reali, kasdienė patirtis.

3.2. Demokratija mokykloje – kaip mokyti remiantis patirtimi

Veiksmingiausias būdas išmokyti demokratijos – ją praktikuoti. Mokyklos turėtų veikti kaip demokratinės mikrosistemos, kuriose mokiniai turi realią galią priimti sprendimus.

Demokratijos mokymasis per patirtį apima:

- įtraukiant studentus į sprendimų priėmimo procesą (pvz., renkantis projekto temas, darbo formas),
- organizuoti diskusijas ir balsavimus,
- konfliktų sprendimas tarpininkavimo ir dialogo būdu.

Mokytojas šiame procese atlieka pagalbininko vaidmenį, palaikydamas, bet neprimeddamas

sprendimų. Labai svarbu sukurti pasitikėjimo atmosferą, kurioje mokiniai jaustų, kad jų balsas svarbus.

Tokia veikla lavina ne tik žinias apie demokratiją, bet ir svarbiausia argumentavimo, išklausymo, kompromisų ir bendradarbiavimo įgūdžius.

3.3. Mokinių savivalda kaip edukacinė priemonė

Mokinių savivalda yra viena svarbiausių pilietinių kompetencijų ugdymo priemonių. Jos vaidmuo neturėtų apsiriboti mokyklos renginių organizavimu – ji turėtų būti reali mokyklos valdymo partnerė.

Efektyvi studentų savivalda grindžiama:

- autentiška mokinių įtaka mokyklos gyvenimui,
- skaidrūs veiklos principai,
- mokytojų-vadovų palaikymas.

Verta užtikrinti, kad:

- vietos valdžios rinkimai buvo demokratiški ir skaidrūs,
- studentai turėjo galimybę teikti iniciatyvas ir projektus,
- vietos valdžios veikla buvo reguliariai aptariama ir vertinama.

Savivalda moko atsakomybės, planavimo, darbo organizavimo ir veikimo kitų labui – kompetencijų, būtinų suaugusiųjų gyvenime.

3.4. Socialinis aktyvumas ir vietos bendruomenės įsitraukimas

Mokykla turėtų būti atvira vietos bendruomenei ir skatinti mokinius aktyviai dalyvauti socialiniame gyvenime.

Bendradarbiavimas su institucijomis, nevyriausybinėmis organizacijomis ir vietos bendruomene suteikia mokiniams galimybę įgyti patirties, kuri peržengia mokyklos sienas.

Veiklos pavyzdžiai:

- savanorystė (pvz., pagalba senjorams, gyvūnų prieglaudose),
- dalyvavimas socialiniuose ir labdaros renginiuose,
- su vietos problemomis susiję edukaciniai projektai.

Tokia veikla ugdo empatiją, socialinį jautrumą ir įgalinimo jausmą. Mokiniai sužino, kad jų veiksmai daro realų poveikį juos supančiai aplinkai.

3.5 Atsakomybė už bendrą gerį

Vienas iš pilietinio kompetencijos pagrindų yra rūpinimasis bendruoju gėriu. Mokyklos kontekste tai reiškia rūpinimąsi erdve, santykiais ir atmosfera.

Mokytojas gali padėti ugdyti šį požiūrį:

- įtraukti mokinius į klasės taisyklių kūrimą,
- bendras problemų sprendimas,
- inicijuoti mokyklos veiklas (pvz., ekologinius projektus, tvarkymosi akcijas).

Labai svarbu, kad mokiniai suprastų, jog bendram gėriui reikalingi visų bendruomenės narių įsitraukimas. Tai taip pat galimybė formuoti atsakomybės, solidarumo ir bendradarbiavimo nuostatas.

Pilietinių ir socialinių kompetencijų ugdymas mokykloje yra ilgalaikis procesas, reikalaujantis visos mokyklos bendruomenės įsitraukimo. Labai svarbu pereiti nuo grynai teorinio mokymo prie patirties, veiksmų ir refleksijos.

Mokykloje, kurioje daugiausia dėmesio skiriama mokinių aktyvumui, dialogui ir bendrai atsakomybei, jaunimas ruošiamas ne tik egzaminams, bet visų pirma sąmoningam ir aktyviam gyvenimui visuomenėje.

3.6. Kaip mokyti pilietiškumo be „konstitucinės teorijos“

Pilietinio požiūrio sritis	Darbo metodas	Veiklos pavyzdys mokykloje	Išvystyti įgūdžiai
Atsakomybė	Vaidmenų ir užduočių delegavimas	Užimtumo pareiga klasėje, projekto vadovas, erdvės prižiūrėtojas	Atsakingumas, sistemingumas, organizuotumas
Bendras sprendimų priėmimas	Balsavimas ir rinkimai	Mokiniai pasirenka projekto temą, darbo eigą arba klasės taisykles	sprendimų priėmimas, savarankiškumo jausmas
Pagarba kitiems	Moderuojama diskusija	Diskusijų rateliai, pokalbiai apie	klausymasis, empatija, kalbos kultūra

		klasės problemas	
Bendradarbiavimas	Komandinis darbas	Grupiniai projektai su aiškiai apibrėžtais vaidmenimis	bendravimas, derybos, konfliktų sprendimas
Socialinis įsitraukimas	Mokymasis veikiant	Organizuojant labdaros renginį ar mokyklos renginį	iniciatyvumas, planavimas, bendra atsakomybė
Konfliktų sprendimas	Tarpusavio tarpininkavimas	Studentai padeda spręsti ginčus tarp bendraamžių	tarpininkavimas, kompromisas, ryžtingumas
Bendruomeniškumo jausmas	Taisyklių kūrimas	Bendras kolektyvinės sutarties sudarymas	kolektyvinė atsakomybė, normų suvokimas

Vietinė veikla	Aplinkosaugos projektai	Bendradarbiavimas su vietos institucija arba dalyvavimas socialinėje iniciatyvoje	pilietinis įsitraukimas, empatija
Kritinis mąstymas	Situacijos analizė	Aptariant realaus pasaulio problemas (pvz., mokyklos, socialines)	analizė, argumentavimas, išvadų darymas
Rūpinimasis bendruoju geriu	Praktinė veikla	Ekologinės kampanijos, rūpinimasis klasių ir mokyklos erdve	atsakomybė, socialinis sąmoningumas

Lentelėje matyti, kad pilietinės nuostatos veiksmingiausiai ugdomos per mokinių kasdienę patirtį,

o ne per teoriją. Mokytojas atlieka pagrindinį vaidmenį kaip mokymosi situacijų, leidžiančių mokiniams veikti, priimti sprendimus ir prisiimti pasekmes, moderatorius.

IV skyrius

Mokytojo vaidmuo ugdant socialinius ir pilietinius kompetencijas

Mokinių socialiniai ir pilietiniai kompetencijos ugdomos ne tik įgyvendinant ugdymo programos turinį, bet pirmiausia per kasdienę sąveiką, santykius ir mokymo bei mokymosi proceso organizavimą. Šiame kontekste mokytojai tampa ne tik žinių perdavėjais, bet ir vadovu, tarpininku bei partneriu socialinio gyvenimo mokymosi procese. Jų požiūris, bendravimo stilius ir sprendimų priėmimas tiesiogiai veikia tai, kaip mokiniai mokosi bendradarbiavimo, atsakomybės ir dalyvavimo bendruomenės gyvenime.

4.1. Mokytojas kaip socialinių santykių ir procesų moderatorius

Šiuolaikinė klasė yra dinamiška socialinė aplinka, kupina daugybės sąveikų – tiek teigiamų, tiek sudėtingų. Mokytojo vaidmuo yra ne kontroliuoti kiekvieną grupės funkcionavimo aspektą, o sąmoningai moderuoti joje vykstančius procesus.

Ryšių moderatorius:

- pastebi įtampą ir konstruktyviai į ją reaguoja,
- padeda mokiniams įvardyti emocijas ir poreikius,

- sudaro sąlygas bendradarbiavimui, o ne konkurencijai.

Praktiškai tai reiškia, be kita ko, grupinio darbo naudojimą, bendradarbiavimo reikalaujančių situacijų organizavimą ir reagavimą į konfliktus ne greitais sprendimais, o bendradarbiaujant ieškant sprendimų. Tokiu būdu mokiniai išmoksta, kad socialiniai santykiai yra procesas, reikalaujantis įsipareigojimo ir atsakomybės.

4.2. Saugios erdvės pokalbiams ir nesutarimams kūrimas

Vienas iš pilietinių kompetencijų ugdymo pagrindų yra gebėjimas reikšti savo nuomonę ir priimti skirtingus požiūrius. Kad tai būtų įmanoma, mokiniai turi jaustis saugūs – tiek emociškai, tiek socialiai.

Saugi vieta pokalbiui yra ta, kurioje:

- kiekvienas turi teisę save reikšti,
- nėra vietos žmogaus pajuokai ar smerkimui,
- Nuomonių skirtumai traktuojami kaip vertybė, o ne grėsmė.

Mokytojas kuria tokią erdvę aiškiomis bendravimo taisyklėmis, nuosekliu jų vykdymu ir asmeniniu

pavyzdžiu. Tai, kaip jis reaguoja į mokinių teiginius, ypač sudėtingus ar prieštarigus, modeliuoja visos grupės elgesį.

Verta įvesti reguliarias pokalbio formas, tokias kaip diskusijų rateliai ar debatai, kurie moko dialogo kultūros ir abipusės pagarbos.

4.3 Kaip užduoti klausimus, kurie moko dialogo ir atsakomybės

Mokytojo užduodami klausimai daro didžiulę įtaką mokinių mąstymui. Vietoj uždarų, žinias tikrinančių klausimų verta naudoti atvirus, problemas sprendžiančius ir refleksyviuosius klausimus.

Klausimai, lavinantys socialinius ir pilietinius gebėjimus:

- „Kokie galėtų būti skirtingi šios situacijos sprendimai?“
- „Kaip jaučiasi šiame konflikte dalyvavę asmenys?“
- „Kaip jūsų sprendimas paveiks kitus?“
- „Ar galite į tai pažvelgti kitaip?“

Tokie klausimai:

- mokyti kitų žmonių požiūrio,
- ugdyti atsakomybę už sprendimus,

- remti gebėjimą argumentuoti ir pagrįsti savo nuomonę.

Taip pat svarbu suteikti mokiniams laiko atsakyti ir pripažinti jų atsakymų įvairovę. Atsakymo gavimo procesas yra svarbesnis nei pats atsakymas.

4.4. Studentų rėmimas, o ne kontrolė

Tradicinis mokymo modelis buvo pagrįstas kontrole ir hierarchija. Palaikymu ir pasitikėjimu pagrįstas metodas yra daug veiksmingesnis ugdant socialinius ir pilietinius kompetencijas.

Mokinių rėmimas reiškia suteikti jiems erdvės būti savarankiškiems, leisti jiems daryti klaidas ir iš jų mokytis, lydėti juos mokymosi procese, o ne primesti sprendimus. Mokytojas veikia kaip mentorius, kuris užduoda klausimus, o ne pateikia paruoštus atsakymus, padeda mokiniams planuoti veiklas ir remia juos apmąstant savo patirtį.

Toks požiūris ugdo savarankiškumo ir atsakomybės jausmą, kurie yra labai svarbūs aktyviam dalyvavimui socialiniame gyvenime.

4.5. Darbas su sudėtingomis ugdymo situacijomis

Sudėtingos ugdymo situacijos – konfliktai, atskirtis, įsitraukimo stoka ir nepageidaujamas elgesys – yra natūrali mokyklos gyvenimo dalis. Užuoat jas vertinus kaip problemas, verta jas vertinti kaip galimybes ugdyti socialinius įgūdžius.

Efektyvus sudėtingų situacijų sprendimas apima:

- elgesio priežasčių, o ne tik jo pasekmių analizė,
- pokalbis su mokiniais, pagrįstas faktais ir emocijomis,
- įtraukiant studentus į problemų sprendimo procesą.

Naudingos strategijos apima:

- tarpusavio tarpininkavimas,
- individualūs ir grupiniai pokalbiai,
- kartu nustatant pasekmes ir būdus situacijai ištaisyti.

Labai svarbu, kad mokytojas neveiktų vien kaip teisėjas, bet ir kaip atsakomybės mokymosi bei konfliktų sprendimo proceso pagalbininkas.

Mokytojo vaidmuo ugdant socialinius ir pilietinius gebėjimus yra daugialypis ir reikalauja sąmoningų veiksmų. Būtent mokytojas sukuria aplinką, kurioje

mokiniai mokosi dialogo, bendradarbiavimo, atsakomybės ir įsitraukimo.

Svarbiausia yra ne individualūs metodai ar priemonės, o nuoseklus požiūris, pagrįstas pagarba, atvirumu ir noru remti mokinius jų tobulėjime. Mokykla tampa ne tik žinių įgijimo, bet, svarbiausia, mokymosi gyventi visuomenėje vieta.

Šis kontrolinis sąrašas gali būti naudojamas kaip priemonė mokytojui savirefleksijai ir savo pedagoginės bei mokymo praktikos vertinimui.

Mokytojo kontrolinis sąrašas

Ar mano veiksmai remia socialinių ir pilietinių kompetencijų ugdymą?

Įvertinimas: ✓ – taip / ● – iš dalies / ✗ – ne

1. Mano, kaip santykių moderatoriaus, vaidmuo

- ☐ Ar kuriu situacijas, kuriose reikalingas mokinių bendradarbiavimas?
- ☐ Ar į konfliktus reaguojau padėdamas mokiniams juos suprasti, o ne tik sprendamas?
- ☐ Ar padedu mokiniams įvardyti savo emocijas ir poreikius?

- ☐ Ar palaikau visų mokinių veiklos pusiausvyrą klasėje?

2. Saugi erdvė dialogui

- ☐ Ar mokiniai jaučia, kad gali laisvai reikšti savo nuomonę?
- ☐ Ar aiškiai apibrėžiau bendravimo klasėje taisykles?
- ☐ Ar reaguojau į nepagarbą ar pajuoką?
- ☐ Ar įrodau, kad nuomonių skirtumai yra vertingi?

3. Kaip užduoti klausimus

- ☐ Ar užduodu atvirus, mąstymą skatinančius klausimus?
- ☐ Ar skatinu mokinius pagrįsti savo nuomonę?
- ☐ Ar klausiu apie kitų žmonių požiūrį?
- ☐ Ar suteikiu mokiniams laiko apgalvoti savo atsakymus?

4. Palaikymas, o ne kontrolė

- ☐ Ar suteikiu studentams galimybę priimti sprendimus?
- ☐ Ar leidžiu daryti klaidas ir konstruktyviai jas aptariu?

- ☐ Ar dažniau užduodu klausimus, nei pateikiu paruoštus atsakymus?
- ☐ Ar palaikau mokinių savarankiškumą veikiant?

5. Darbas su sudėtingomis situacijomis

- ☐ Ar analizuoju problemiško elgesio priežastis, o ne tik jo pasekmes?
- ☐ Ar kalbuosi su mokiniais apie emocijas ir jų veiksmų pasekmes?
- ☐ Ar įtraukiu mokinius į konfliktų sprendimą?
- ☐ Ar naudoju tokius metodus kaip mediacija, atkuriamieji pokalbiai ir sutartys?

6. Kasdienis pilietinių nuostatų palaikymas

- ☐ Ar įtraukiu mokinius į klasės sprendimų priėmimą?
- ☐ Ar kuriu galimybes veikti kitų labui (pvz., projektai, iniciatyvos)?
- ☐ Ar mokiniai daro realų poveikį klasės ar mokyklos gyvenimui?
- ☐ Ar ugdausi atsakomybės už bendrą gerį jausmą?

Apmąstymų santrauka

- Sritys, kuriose man sekasi gerai:

.....

- Tobulintinos sritys:

.....

- Vienas konkretus veiksmas, kurį netrukus

įgyvendinsiu:

Siūlomą kontrolinį sąrašą galima naudoti reguliariai – pvz., kartą per mėnesį – kaip priemonę sąmoningai tobulinti savo mokymo praktiką.

V skyrius

Mokymo strategijos ir darbo metodai ugdant socialinius ir pilietinius kompetencijas

Šiuolaikinis švietimas reikalauja pereiti nuo dominuojančio mokymo modelio prie požiūrio, kuris įtraukia mokinius kaip aktyvius mokymosi proceso dalyvius. Socialinių ir pilietinių kompetencijų ugdymas negali būti grindžiamas vien žinių perdavimu – tam reikia naudoti metodus, kurie leistų mokiniams patirti, bendradarbiauti, priimti sprendimus ir reflektysiai analizuoti savo veiksmus. Todėl mokymo strategijos turėtų skatinti dalyvavimą, dialogą ir atsakomybę.

5.1. Aktyvinimo ir dalyvavimo metodai

Aktyvinimo metodai yra šiuolaikinio mokymo pagrindas. Jų esmė – įtraukti mokinius į mokymosi procesą per veiksmus, mąstymą ir bendradarbiavimą. Mokiniai nustoja būti pasyviais turinio gavėjais ir tampa ugdymo proceso bendrakūrėjais.

Dalyvavimo metodai taip pat stiprina studentų savarankiškumo jausmą, nes suteikia jiems galimybę daryti įtaką pamokų eigai, priimti sprendimus ir prisiimti bendrą atsakomybę už savo darbo rezultatus.

Mokyklos praktikoje tai gali būti:

- minčių šturmas,
- minčių žemėlapis,
- dirbti mažose grupėse,
- studentų balsavimas ir sprendimų priėmimas.

Šių metodų taikymas skatina bendravimo, bendradarbiavimo ir kritinio mąstymo įgūdžių ugdymą. Mokiniai taip pat sužino, kad jų balsas yra svarbus, o tai labai svarbu formuojant pilietinį požiūrį.

5.2. Komandinis darbas ir socialiniai projektai

Komandinis darbas yra vienas svarbiausių būdų lavinti socialinius įgūdžius. Mokiniai mokosi bendradarbiauti, dalytis atsakomybe ir spręsti problemas.

Socialiniai projektai, kurie peržengia klasės ribas ir tenkina realius bendruomenės poreikius, yra ypač vertingi. Tai gali būti veikla, skirta aplinkai, vietos bendruomenei ar pasirinktoms socialinėms grupėms.

Projekto metu studentai:

- jie planuoja veiklą,
- paskirstyti vaidmenis ir užduotis,

- priimti sprendimus,
- išspręsti iškylančius sunkumus.

Mokytojas atlieka mentoriaus ir koordinatoriaus vaidmenį, padeda mokiniams organizuoti savo darbą ir apmąstyti jo eigą. Socialiniai projektai ugdo ne tik organizacinius įgūdžius, bet ir empatiją, įsipareigojimą bei atsakomybės už kitus jausmą.

5.3. Diskusija, debatai ir edukacinė drama

Diskusijos ir debatai yra metodai, skatinantys dialogo kultūrą ir gebėjimą reikšti bei pagrįsti savo nuomonę. Studentai turi galimybę susidurti su skirtingais požiūriais, o tai skatina toleranciją ir atvirumą.

Kad diskusija būtų veiksminga, ją turėtų gerai paruošti ir moderuoti mokytojas. Svarbu:

- apibrėžiant kalbos taisykles,
- užduodant išsamius klausimus,
- užtikrinant lygias dalyvių galimybes dalyvauti.

Kita vertus, edukacinė drama leidžia mokiniams „įsijausti į veikėją“ ir patirti konkrečias socialines situacijas. Vaidmenų žaidimas, konfliktų modeliavimas ir

skirtingų vaidmenų prisiėmimas leidžia geriau suprasti kitų emocijas, motyvaciją ir požiūrį.

Šie metodai vystosi:

- empatija,
- argumentavimo įgūdžiai,
- gebėjimas klausytis,
- savo elgesio apmąstymas.

5.4. Socialinės simuliacijos ir žaidimai

Socialinės simuliacijos ir žaidimai yra įtraukianti patirtinio mokymosi forma. Jie leidžia mokiniams dalyvauti socialinių situacijų modeliuose, kurie atspindi realaus pasaulio procesus ir reiškinius.

Pavyzdžiai:

- rinkimų simuliacijos,
- sprendimų priėmimo žaidimai,
- vaidmenų žaidimas konfliktinėse situacijose,
- scenarijai, susiję su bendruomenės funkcionavimu.

Jų dėka studentai gali:

- priimti sprendimus ir stebėti jų pasekmes,
- analizuoti įvairias veiksmų strategijas,

- išmokti būti atsakingam už savo pasirinkimus.

Svarbus elementas yra aptarti patirtį pasibaigus žaidimui – refleksija leidžia mokiniams suprasti, ko jie išmoko ir kaip jie gali pritaikyti šias žinias realiame gyvenime.

5.5. Mokymasis veikiant ir patiriant

Mokymasis veikiant yra viena veiksmingiausių mokymo strategijų socialiniams ir pilietiniams gebėjimams ugdyti. Ji pripažįsta, kad žinios ir įgūdžiai geriausiai įgyjami per tiesioginę patirtį.

Praktiškai tai reiškia:

- projekto įgyvendinimas,
- dalyvavimas socialinėse iniciatyvose,
- mokyklos renginių organizavimas,
- įtraukti mokinius į realią veiklą.

Patirtį visada turėtų papildyti refleksija – studentai turėtų turėti galimybę apmąstyti, ką jie nuveikė, ko išmoko ir kokias išvadas gali padaryti ateičiai.

Ši mokymosi forma:

- stiprina savarankiškumo jausmą,

- ugdo atsakomybę,
- ugdo ilgalaikius socialinius kompetencijas.

Efektyvios socialinių ir pilietinių kompetencijų ugdymo mokymo strategijos yra grindžiamos mokinių aktyvumu, įsitraukimu ir patirtiniu mokymusi. Tokie metodai kaip komandinis darbas, bendruomenės projektai, diskusijos, modeliavimas ir praktinė veikla sukuria erdvę realaus pasaulio mokymuisi apie socialinį gyvenimą.

Mokytojo vaidmuo – sąmoningai kurti mokymosi situacijas, kurios leistų mokiniams veikti, bendradarbiauti ir reflektuoti. Būtent tokiomis sąlygomis mokykla tampa vieta, kurioje mokiniai ne tik įgyja žinių, bet ir išmoksta būti aktyviais bei atsakingais visuomenės nariais.

Kaip įprastą pamoką paversti pamoka, ugdančia socialinius ir pilietinius gebėjimus

Pamokos elementas	Tradicinė forma	Kaip pamoką paversti socialiniais ir pilietiniais kompetencijomis	Išugdyti įgūdžiai / požiūris
Įvadas	Mokytojas paaiškina temą	Paklauskite mokinių apie jų patirtį šia tema, pateikite problemos sprendimo klausimą	aktyvus klausymasis, refleksija, nuomonės formulavimas
Žinių pristatymas	Mokytojo paskaita	Trumpas pristatymas + diskusija poromis arba grupėmis, mokiniai kuria savo užrašus minčių žemėlapiu forma	bendradarbiavimas, bendravimas, kūrybiškumas

Praktinė užduotis	Individualūs pratimai	Darbas grupėse prie projekto ar scenarijaus, pvz., socialinės problemos sprendimas, situacijos modeliavimas	bendradarbiavimas, sprendimų priėmimas, atsakomybė
Diskusija	Mokytojas atsako į klausimus	Surengti diskusiją, diskusijų ratą ar mini dramą, kurioje mokiniai galėtų ginčytis ir reaguoti į vieni kitų nuomones.	argumentavimas, empatija, tolerancija, dialogas

Santrauka	Mokytojas apibendrina pagrindinius dalykus	Paprašykite mokinių apmąstyti, ko jie išmoko ir kaip jie gali pritaikyti savo žinias mokykloje ar vietos gyvenime.	savirefleksija, atsakomybė, socialinis sąmoningumas
Įvertinkite	Žinių patikrinimas testu arba žodiniu atsakymu	Įdiegti savęs vertinimą ir kolegų vertinimą, pvz., projektuose ar grupėse	atsakomybė už savo veiksmus, bendra atsakomybė, kritinis mąstymas
Namų darbai	Darbas, kurį reikia atlikti individualiai	Praktinė užduotis mokykloje ar vietos bendruomenėje, pvz., mini projektas, stebėjimas, iniciatyva	pilietinis aktyvumas, įsitraukimas, iniciatyvumas

Mokytojo patarimai:

- Užuoat „teikę žinias“, kurkite situacijas veiksmui, apmąstymams ir dialogui.
- Suskirstykite mokinius į grupes, paskirstykite vaidmenis ir leiskite jiems kartu nuspręsti.
- Visada baikite pamoką trumpu veiksmų pasekmių apmąstymu ar aptarimu – tai stiprina pilietinius gebėjimus.

Patikrinkite ir sutvirtinkite

Mokymo strategijos ir darbo metodai

1 forma. Testo aktyvavimo metodai:

- A. jie riboja mokytojų kontrolę
- B. sumažinti studentų atsakomybę
- C. didinti įsitraukimą ir refleksiją
- D. sunku įvertinti

Teisingas atsakymas: C

2 forma. Praktinė užduotis

Pasirinkite vieną pamoką, kurios dažnai mokote, ir užsirašykite ją:

- kokį aktyvinimo metodą galite naudoti, kad jį praturtintumėte,
- kokią socialinę ar pilietinę kompetenciją stiprinsite.

3 forma. Savęs analizė. Kurio metodo dažniausiai vengiate ir kodėl?

VI skyrius

Socialiniai ir pilietiniai gebėjimai už klasės ribų – geroji mokytojų mobilumo ir projektinės veiklos patirtis

6.1. Popamokinės ir bendruomeninės veiklos svarba ugdant kompetencijas

Socialinių ir pilietinių kompetencijų ugdymas neturėtų apsiriboti vien klase. Iš tiesų, daugelis pagrindinių nuostatų ir įgūdžių veiksmingiausiai ugdomi per popamokinę, projektinę ir bendruomeninę veiklą. Būtent tokiose aplinkose mokiniai turi galimybę veikti mažiau formalioje, tačiau autentiškesnėje socialinėje aplinkoje, kuri skatina atsakomybę, bendradarbiavimą ir pilietinį įsitraukimą.

Pagal „Erasmus+“ programą įgyvendinami mokytojų mobilumo projektai patvirtino, kad veikla, vykstanti už tradicinės klasės ribų – pavyzdžiui, popamokinė veikla, mokyklos renginiai, vietos iniciatyvos ir tarptautinė veikla – sudaro ypač palankias sąlygas mokiniams ugdyti pagrindinius socialinius kompetencijas. Ji ypač skatina:

- bendradarbiavimo įgūdžiai,

- atsakomybės jausmas,
- tarpkultūrinis veiksnumas ir iniciatyvumas,
- pilietiniai ir socialiniai gebėjimai.

6.2. Teigiami kompetencijų ugdymo už klasės ribų pavyzdžiai – pastebėjimai iš mobilumo programų

Lenkijoje, Slovakijoje ir Lietuvoje atlikta mokytojų mobilumo analizė leido mums nustatyti daug popamokinės veiklos, kuri natūraliai ir veiksmingai rėmė mokinių socialinių ir pilietinių kompetencijų ugdymą.

Stebėtos iniciatyvos parodė, kad aktyvus mokinių dalyvavimas projektuose ir komandinėse užduotyse skatina atsakomybės, bendradarbiavimo ir įsitraukimo į bendruomenės gyvenimą požiūrį.

Užsiėmimai „Tradicijų ir namų kvapas ir skonis“ (Smolenicės)

Popamokinės veiklos metu vyresniųjų klasių mokiniai bendradarbiavo atlikdami veiklas, susijusias su vietos tradicijomis, amatais ir papročiais. Jie savarankiškai pasidalijo užduotimis, planavo tolesnius

darbo etapus ir pristatė savo pastangų rezultatus. Ši veiklos forma skatino šių kompetencijų ugdymą:

- bendradarbiavimas ir atsakomybė,
- vietinio ir kultūrinio identiteto jausmas,
- socialinis ir pilietinis įsitraukimas.

Vykdomos veiklos taip pat sustiprino mokinių bendruomeniškumo jausmą ir formavo pagarbą vietos kultūros paveldui.

MIU pamokos – „Orientacija, istorijos paveikslėliuose“ (Smolenicės)

Popamokinė veikla, paremta vaizdų analize ir pasakojimo kūrimu, skatino dialogą, refleksiją ir bendras prasmės paieškas.

Mokiniai turėjo galimybę išsakyti savo nuomonę, išmoko atidžiai klausytis kitų ir argumentuoti savo požiūrį.

Išugdyti gebėjimai:

- bendravimas ir dialogas,
- grupinis bendradarbiavimas,
- refleksyvumas ir atsakomybė už savo teiginius.

Kultūrinė ir aplinkosauginė veikla (Smolenicės, Vengoževas)

Išvykos į gamtą (įskaitant Drinio olą, Včelovinos bityną ir kruizą Mamry ežere), apsilankymai muziejuose ir susitikimai su vietos institucijų atstovais leido mokiniams ir mokytojams praktiškai patirti pilietiškumo ugdymą.

Dėl to mokiniai galėjo geriau suprasti gamtinės aplinkos, kultūros ir vietos bendruomenių funkcionavimo ryšius.

Išugdyti gebėjimai:

- atsakomybė už gamtinę aplinką,
- ekologinis sąmoningumas,
- aktyvus dalyvavimas vietos bendruomenės gyvenime.

Tokia veikla derino mokyklinį išsilavinimą su realia socialinio ir pilietinio gyvenimo patirtimi.

Kūrybinės veiklos ir dirbtuvės (Perły, Węgorzewo, Węgielsztyn, Suderwa)

Popamokinė veikla, pavyzdžiui, chemijos ir gamtos mokslų būreliai, dailės dirbtuvės, technologijų veikla ir verslumo projektai, suteikė mokiniams galimybių ugdyti kūrybiškumą, savarankiškumą ir iniciatyvumą. Darbas

prie bendrų projektų reikalavo planavimo, užduočių pasidalijimo ir atsakomybės už komandos darbą.

Išugdyti gebėjimai:

- komandos bendradarbiavimas,
- iniciatyvumas ir kūrybiškumas,
- atsakomybė ir gebėjimas planuoti veiklą.

6.3. Pilietiniai gebėjimai tarpkultūriniame aspekte – mobilumo patirtis

Svarbus mokytojų mobilumo elementas buvo vykdomos veiklos tarptautinis ir tarpkultūrinis pobūdis. Bendras pamokų stebėjimas, dalyvavimas popamokinėje veikloje ir mokyklos renginiuose skatino atvirumą ir abipusį supratimą tarp skirtingų kultūrų atstovų.

Tokia patirtis padėjo ugdyti atvirumą kitoms kultūroms, pagarbą įvairovei, bendravimo ir socialinius gebėjimus.

Tarptautinėse komandose (PL–LT–SK) vedamos pamokos, integruojančios įvairius dalykus ir kalbas, parodė, kad pilietinius gebėjimus galima veiksmingai ugdyti tiesiogiai bendradarbiaujant tarpvalstybiniu

mastu. Tokia veikla skatina ne tik žinių ir patirties mainus, bet ir ugdo dialogo, supratimo ir bendros atsakomybės nuostatas tarptautinėje aplinkoje.

6.4. Planuojama projekto veikla – tarptautinės studentų stovyklos

Mokytojų mobilumo metu įgyta patirtis tiesiogiai įkvėpė organizuoti bendras Lenkijos, Lietuvos ir Slovakijos mokinių stovyklas kaip projekto dalį. Šios stovyklos:

- erdvė intensyviai socialinių ir pilietinių kompetencijų ugdymui,
- vieta, kurioje studentai iš skirtingų šalių gali bendradarbiauti,
- galimybė praktiškai išmokti demokratijos, dialogo ir atsakomybės principų.

Stovyklų metu planuojamos veiklos:

- komandinių projektų įgyvendinimas tarptautinėse grupėse,
- kultūros ir kalbos seminarai,

- ekologinės ir socialinės iniciatyvos,
- bendras sprendimų priėmimas ir bendradarbiavimo proceso apmąstymas.

Šio tipo veikla leis studentams ne tik įgyti žinių ir įgūdžių, bet ir įgyti praktinės tarpkultūrinio bendradarbiavimo patirties autentiškoje edukacinėje aplinkoje.

6.5. Užklasinės veiklos pridėtinė vertė

Už įprastos klasės ribų vykdomos veiklos pridėtinė vertė yra daugialypė ir viršija tai, ką mokiniai gali pasiekti standartinėje klasėje. Pagrindiniai privalumai:

- **Praktinis žinių ir įgūdžių taikymas** – mokiniai gali išbandyti ir lavinti socialinius, pilietinius ir tarpkultūrinius gebėjimus realiose situacijose.
- **Socialinių kompetencijų ugdymas** – bendradarbiavimas grupėje, derybos, bendravimas ir konfliktų sprendimas autentiškuose kontekstuose lavina tarpasmeninius įgūdžius.
- **Veiklos ir atsakomybės jausmo ugdymas** – savarankiškas veiklų planavimas ir įgyvendinimas

leidžia mokiniams patirti savo sprendimų poveikį savo darbo rezultatams ir bendruomenei.

- **Pilietinio ir tarpkultūrinio požiūrio formavimas**
– kontaktai su kitomis kultūromis, bendruomenėmis ir aplinka ugdo atvirumą, empatiją ir pagarbą įvairovei.
- **Švietimo rezultatų tvarumo stiprinimas** – aktyvi patirtis geriau įtvirtina žinias ir įgūdžius nei pasyvus medžiagos mokymasis klasėje.
- **Švietimo integravimas su realiu gyvenimu** – mokiniai mokosi praktiniame kontekste, o tai didina motyvaciją, įsitraukimą ir prasmingo mokymosi jausmą.

Trumpai tariant, popamokinė veikla, suplanuotos tarptautinės studentų stovyklos ir praktiniai projektai leidžia studentams „gyventi išsilavinimą“ – ne tik jį įsisavinti, bet ir aktyviai patirti bei pritaikyti realiame pasaulyje.

Mokytojų mobilumo patirtis aiškiai rodo, kad socialiniai ir pilietiniai gebėjimai veiksmingiausiai ugdomi tada, kai mokiniai turi galimybę veikti, bendradarbiauti ir reflektuoti už tradicinės pamokos ribų.

**6.6. Pavyzdiniai pamokų planai klasėms,
įgyvendinamoms kaip „Erasmus+“ projekto dalis,
ugdanti socialinius ir pilietinius kompetencijas**

https://erasmuswegorzewo.pl/images/scenariusze/pakiet_3_mob_1/PL/PL_Fizyka_si%C5%82a_wyporu.pdf

https://erasmuswegorzewo.pl/images/scenariusze/pakiet_3_mob_1/PL/PL_J%C4%99zyk_angielski_Srodki_transportu.pdf

https://erasmuswegorzewo.pl/images/scenariusze/pakiet_3_mob_1/PL/PL_WOS_W%C5%82adza_wykonawcza.pdf

https://erasmuswegorzewo.pl/images/scenariusze/pakiet_3_mob_1/PL/PL_Warsztaty_Wielkanocne_tradycje.pdf

https://erasmuswegorzewo.pl/images/scenariusze/pakiet_3_mob_2/PL/PL_J%C4%99zyk_polski_j%C4%99zyk_angielski_Wilno_moje_miasto.pdf

https://erasmuswegorzewo.pl/images/scenariusze/pakiet_3_mob_2/PL/PL_Ko%C5%82o_matematyczne_Tworzenie_znacznik%C3%B3w_za_pomoc%C3%a1_internetowego_generatora.pdf

https://erasmuswegorzewo.pl/images/scenariusze/pakiet_3_mob_2/PL/PL_matematyka_W_zaczarowanym_lesie.pdf

https://erasmuswegorzewo.pl/images/scenariusze/pakiet_3_mob_2/PL/PL_J%C4%99zyk_litewski_Zwi%C4%85zek_mi%C4%99dzy_natur%C4%85_a_lud%C5%BAmi.pdf

https://erasmuswegorzewo.pl/images/scenariusze/pakiet_3_mob_3/PL/7._Godzina_wychowawcza_Klasa_VII_Temat_Mazury_Cud_Natury_odkryjmy_dziedzictwo_przyrodnicze_i_kulturowe_regionu.pdf

https://erasmuswegorzewo.pl/images/scenariusze/pakiet_3_mob_3/PL/12._Chemia_Elektrolity_i_nieelektrolity._Oznaczenie_pH_roztworu.pdf

Patikrinkite ir sutvirtinkite

Kompetencijos už klasės ribų

1 forma. Tiesa / Netiesa

- ☐ Popamokinė veikla stipriai lavina socialinius įgūdžius
- ☐ Tarptautinės kelionės ir projektai lavina pilietinius įgūdžius

2 forma. Planavimo užduotis

popamokinę veiklą galite suplanuoti savo mokykloje ištisus metus?

VII skyrius

Socialiniai ir pilietiniai gebėjimai už klasės ribų

Už pamokų ribų socialiniai ir pilietiniai gebėjimai pirmiausia ugdomi kasdieniame gyvenime, bendraujant su kitais ir užsiimant veikla įvairiose aplinkose. Mokiniai mokosi bendradarbiavimo, atsakomybės ir bendravimo įgūdžių, pavyzdžiui, dirbdami grupėse, dalyvaudami popamokinėje veikloje, savanoriaudami, mokyklos ir bendruomenės renginiuose.

Už pamokų ribų jauni žmonės taip pat turi galimybę geriau suprasti visuomenės veikimą, išmokti gerbti kitus ir imtis iniciatyvos. Tokia patirtis padeda jiems tapti labiau informuotais, įsitraukusiais ir atsakingais piliečiais.

7.1. Mokyklinis ugdymas kaip kompetencijų ugdymo erdvė

Mokykla yra natūrali ir kasdienė aplinka mokinių socialiniams ir pilietiniams gebėjimams lavinti. Būtent per santykius su mokytojais ir bendraamžiais, pokalbius, reaguojant į sudėtingas situacijas ir kartu nustatant taisykles mokiniai išmoksta atsakomybės, bendradarbiavimo ir pagarbos kitiems.

Socialiniai ir pilietiniai gebėjimai ugdomi ne tik suplanuotos veiklos ir pamokų metu, bet ir įprastose mokyklos situacijose – pertraukų, klasės pamokų, susitikimų metu ir sprendžiant konfliktus. Jei mokytojai sąmoningai išnaudoja tokias situacijas, jie gali jas paversti prasminga mokymosi patirtimi.

Mokyklinis ugdymas, skatinantis mokinių raidą, padeda formuoti dialogo, atsakomybės ir bendradarbiavimo nuostatas. Tai yra pilietinių kompetencijų pagrindas.

7.2. Mokykliniai projektai ir socialinės kampanijos

Mokykliniai projektai ir socialinės kampanijos yra vieni veiksmingiausių būdų ugdyti socialinius ir pilietinius gebėjimus už tradicinės klasės ribų. Jų metu mokiniai užsiima konkrečia veikla, kuriai reikalingas bendradarbiavimas, planavimas, veiksmingas bendravimas ir atsakomybė už bendrą rezultatą.

Projektinis darbas suteikia studentams galimybę:

- imdamiesi savo iniciatyvos,
- bendrai priimant sprendimus dėl veiksmų eigos,
- komandinis darbas,
- apmąstyti veiksmų, atliktų kitų labui, svarbą.

Mokykloje ar vietos bendruomenėje organizuojamos socialinės iniciatyvos leidžia mokiniams pamatyti, kad jų veiksmai gali turėti realų poveikį kitiems ir juos supančiai aplinkai. Tokia patirtis stiprina jų savarankiškumo jausmą ir ugdo pilietinį įsitraukimą.

7.3. Bendradarbiavimas su tėvais ir vietos bendruomene

Mokinių socialinių ir pilietinių kompetencijų ugdymas reikalauja ne tik mokykloje vykdomos veiklos, bet ir bendradarbiavimo su tėvais bei vietos bendruomene. Tėvai ir įvairios mokyklos artimiausioje aplinkoje veikiančios institucijos yra svarbūs ugdymo proceso partneriai. Jų dalyvavimas ugdymo veiklą daro autentiškesnę, praktiškesnę ir tvaresnę. Mokiniai gali stebėti, kaip bendradarbiavimas ir atsakomybė už bendrą gerį veikia realioje visuomenėje.

Mokyklos bendradarbiavimas su tėvais ir vietos bendruomene gali būti įvairių formų. Vienas pavyzdys – bendrų mokyklos ir vietos iniciatyvų, tokių kaip festivaliai, labdaros renginiai, kultūros renginiai ar bendruomenės informavimo veikla, organizavimas. Tėvai taip pat gali dalyvauti edukaciniuose projektuose,

seminaruose ar mokyklos renginiuose, dalydamiesi savo profesine ir asmenine patirtimi.

Taip pat svarbų vaidmenį atlieka bendradarbiavimas su kultūros įstaigomis, socialinėmis organizacijomis, vietos valdžios institucijomis ir vaikų bei jaunimo raidą remiančiomis institucijomis. Mokykla gali kviesti šių įstaigų atstovus į susitikimus, paskaitas ir seminarus, suteikdama mokiniams galimybę susipažinti su įvairiomis socialinės ir pilietinės veiklos formomis.

Tokia veikla padeda mokiniams geriau suprasti, kaip funkcionuoja jų vietos bendruomenė. Jauni žmonės mokosi bendradarbiauti su įvairiais asmenimis ir institucijomis, tyrinėja skirtingus socialinius vaidmenis ir supranta, kad kiekvienas gali turėti įtakos savo bendruomenės gyvenimui. Tai ugdo atsakomybės jausmą, įsitraukimą ir pilietinį sąmoningumą.

7.4. Studentų savanorystė ir pilietinė veikla

Savanorystė mokykloje ir įvairi pilietinė veikla, kurią vykdo mokiniai, yra labai svarbus socialinių ir pilietinių kompetencijų ugdymo elementas. Tiesiogiai padėdami kitiems, jauni žmonės turi galimybę mokytis per praktinę patirtį. Tokiose situacijose jie ugdo empatiją,

atsakomybę ir jautrumą kitų ir visos bendruomenės poreikiams.

Savanorystė skatina socialinį požiūrį. Studentai išmoksta atpažinti kitų poreikius, reaguoti į sudėtingas situacijas ir imtis veiksmų bendrojo gėrio labui. Tai leidžia jiems suprasti, kad kiekvienas gali daryti įtaką savo aplinkai ir kad net ir mažos iniciatyvos gali duoti realių, teigiamų rezultatų.

Savanorystė taip pat padeda ugdyti atsakomybės jausmą ir sistemingumą. Daugeliui informavimo veiklų reikalingas reguliarus įsipareigojimas, laiko planavimas ir paskirtų užduočių atlikimas. Studentai taip pat išmoksta bendradarbiauti su kitais, dalytis atsakomybe ir dirbti kartu siekiant konkretaus tikslo. Tokia patirtis stiprina komandinio darbo įgūdžius ir lavina bendravimo įgūdžius.

Tikslo ir veiksmų laisvės jausmo ugdymas taip pat yra labai svarbus savanorystės aspektas. Studentai gali matyti, kad jų veikla yra svarbi ir daro realų poveikį kitų žmonių gyvenimams.

Tai savo ruožtu stiprina pasitikėjimą savimi ir skatina toliau įsitraukti į socialines iniciatyvas. Jauni

žmonės sužino, kad atsakomybė už bendrą gerį yra ne tik institucijų, bet ir kiekvieno visuomenės nario atsakomybė.

Savanorystė taip pat skatina socialinius ryšius. Bendros iniciatyvos integruoja mokinius, moko savitarpio paramos ir ugdo bendruomeniškumo jausmą. Tai leidžia jauniems žmonėms patirti tokias vertybes kaip solidarumas, bendradarbiavimas ir pagarba kitiems.

Vis dėlto svarbu, kad savanorystė mokykloje nebūtų traktuojama vien kaip prievolė ar formali veikla, įtraukta į mokyklos ugdymo programą. Labai svarbu sukurti erdvę pokalbiams, apmąstymams ir aptarimams apie įgyvendintas iniciatyvas. Mokiniai turėtų turėti galimybę apmąstyti, ko išmoko per informavimo veiklą, kokias emocijas patyrė ir kokią poveikį jų veikla turėjo kitiems ir juos supančiai bendruomenei.

Taip suprantama savanorystė tampa svarbiu pilietinio ugdymo elementu. Ji padeda jauniems žmonėms ugdyti socialinį sąmoningumą, atsakomybės jausmą ir norą veikti kitų labui. Ilgainiui tai skatina aktyvių, informuotų ir įsitraukusių piliečių, galinčių

bendradarbiauti su kitais ir dirbti bendrojo gėrio labui, formavimąsi.

7.5. Dialogo kultūros kūrimas mokykloje

Dialogo kultūra vaidina labai svarbų vaidmenį ugdant mokinių socialinius ir pilietinius gebėjimus. Mokykloje, kuri sąmoningai remia dialogą, sukurama erdvė laisvam idėjų mainams, nuomonių raiškai ir įvairių požiūrių pristatymui. Tokioje atmosferoje mokiniai išmoksta ne tik reikšti savo požiūrį, bet ir išklausyti kitus, suprasti jų argumentus ir ieškoti bendradarbiavimu pagrįstų sprendimų ginčų ar konfliktų situacijose.

Dialogo kultūros kūrimas mokyklose pirmiausia priklauso nuo atviro, draugiško ir bendradarbiavimu grįsto mokinių ir mokytojų bendravimo. Labai svarbu, kad mokiniai jaustų, jog jų nuomonė yra svarbi ir į ją atsižvelgiama. Tai leidžia jiems labiau įsitraukti į klasės ir mokyklos gyvenimą, labiau noriai dalyvauti diskusijose ir išmokti prisiimti atsakomybę už bendrus sprendimus.

Pagarba nuomonių ir patirčių įvairovei taip pat yra esminis dialogo kultūros elementas. Mokiniai turėtų galėti reikšti savo požiūrį, net jei jis skiriasi nuo kitų. Tuo pačiu metu jie mokosi, kad nesutarimai yra natūrali socialinio gyvenimo dalis ir gali padėti geriau suprasti problemas bei ieškoti labiau apgalvotų sprendimų.

Kitas svarbus įgūdis, ugdomas dialogo kultūroje, yra argumentavimo menas ir civilizuotas bei objektyvus diskusijų vedimas. Mokiniai išmoksta pagrįsti savo pozicijas, remtis faktais ir formuluoti teiginius gerbdami kitus dalyvius. Tai leidžia jiems įgyti kompetencijų, kurios yra būtinos tiek mokyklos gyvenime, tiek vėliau funkcionuojant visuomenėje.

Taip pat labai svarbu lavinti aktyvaus klausymo įgūdžius. Tai reiškia atkreipti dėmesį į tai, ką sako kiti, stengtis suprasti jų požiūrį ir reaguoti ramiai bei konstruktyviai. Toks požiūris skatina gerus santykius grupėje ir padeda išvengti nesusipratimų bei konfliktų.

Dialogo kultūra taip pat yra svarbi priemonė sprendžiant mokyklos aplinkoje kylančias problemas ir konfliktus. Užuoat vengę sudėtingų temų ar primetę iš anksto apibrėžtus sprendimus, mokiniai gali

bendradarbiaudami analizuoti situacijas, pateikti savo pozicijas ir ieškoti visoms šalims priimtinių sprendimų. Toks požiūris moko atsakomybės, kompromisų ir bendradarbiavimo.

Dialogu paremta atmosfera stiprina mokinių saugumo ir pasitikėjimo jausmą. Jauni žmonės jaučia, kad gali laisvai reikšti savo mintis, klausimus ir rūpesčius. Tai skatina teigiamus santykius klasėje ir visoje mokyklos bendruomenėje, skatina mokinius būti aktyvesnius ir įsitraukusius.

Ilgainiui dialogo kultūra suteikia pagrindą pilietiniam ir demokratiniam požiūriui formuoti. Mokiniai išmoka, kad socialinis gyvenimas grindžiamas pokalbiais, abipuse pagarba, bendradarbiavimu ir gebėjimu ieškoti bendrų sprendimų nepaisant nuomonių skirtumų. Per tokią patirtį mokykla rengia jaunus žmones sąmoningam ir atsakingam dalyvavimui socialiniame gyvenime bei aktyviam pilietinės bendruomenės bendram kūrimui.

7.6. Skyriaus santrauka

Socialiniai ir pilietiniai gebėjimai, ugdomi ne tradicinių pamokų metu, yra esminis klasėje vykdomo mokymo papildymas. Edukacinė veikla, bendruomenės

projektai, bendradarbiavimas su tėvais, savanorystė ir dialogo kultūros skatinimas sukuria darnią ir integruotą mokymosi aplinką, kurioje mokiniai turi galimybę patirti praktinę atsakomybę, bendradarbiavimą ir aktyvų dalyvavimą socialiniame gyvenime. Tokia veikla leidžia jauniems žmonėms geriau suprasti, kaip veikia bendruomenės, kaip priimti grupinius sprendimus ir savo veiksmų pasekmes kitiems.

Sąmoningai planuojama ir sistemingai įgyvendinama popamokinė veikla leidžia mokyklai ne tik perduoti teorines žinias, bet, svarbiausia, remti mokinių, kaip atsakingų, informuotų ir aktyvių mokyklos ir vietos bendruomenės narių, ugdymą. Per šią veiklą mokiniai mokosi imtis iniciatyvos, dalyvauti priimant sprendimus dėl bendrų problemų ir užsiimti veikla, kuri daro realų poveikį jų aplinkai.

Tokia patirtis stiprina veiksnio jausmą, ugdo socialinį jautrumą ir formuoja prosocialų bei pilietinį požiūrį.

Popamokinė veikla taip pat leidžia integruoti įvairias ugdymo formas – nuo socialinių projektų ir iniciatyvų iki savanorystės ir dialogo, konfliktų sprendimo bei

komandinio darbo įgūdžių ugdymo. Mokiniai mokosi bendrauti, derėtis, konstruktyviai reikšti savo nuomonę ir klausytis kitų, o tai yra būtina norint kurti teigiamus santykius ir funkcionuoti įvairialypėje bendruomenėje.

Svarbus aspektas taip pat yra bendradarbiavimas su tėvais ir vietos institucijomis. Taip mokiniai sužino apie įvairius socialinius ir pilietinius vaidmenis, stebi gerąją praktiką realioje visuomenėje ir mokosi bendradarbiauti platesniame kontekste nei vien mokyklos aplinkoje. Tokia patirtis padeda jiems suprasti, kad pilietinis įsitraukimas yra ne tik atsakomybė, bet ir galimybė daryti realų poveikį savo aplinkai ir bendram gerui.

Ilgainiui nuoseklus socialinių ir pilietinių kompetencijų rėmimas už klasės ribų skatina mokinius būti pasiruošusiems aktyviam, atsakingam ir sąmoningam dalyvavimui socialiniame gyvenime. Mokiniai ugdomi demokratines nuostatas, empatiją, savarankiškumo jausmą ir gebėjimą bendradarbiauti. Tai sukuria tvirtą pagrindą ugdyti įsitraukusius ir atsakingus piliečius, kurie gali bendradarbiauti, imtis iniciatyvos ir

prisidėti prie savo vietos bendruomenės ir platesnės visuomenės gyvenimo.

Patikrinkite ir sutvirtinkite

1 forma. Kontrolinis testas (turinio supratimas)

Pasirinkite vieną teisingą atsakymą.

1. Kodėl popamokinė veikla yra ypač svarbi socialinių ir pilietinių kompetencijų ugdymui?

- A. Nes jie nėra vertinami
- B. Nes jie yra mažiau formalūs ir paremti realia patirtimi
- C. Nes jie pakeičia programos turinį
- D. Nes jie taikomi tik socialiai aktyviems studentams

2. Mokykliniai projektai ir socialinės kampanijos ugdo pilietinius gebėjimus, nes:

- A. reikalinga mokytojo priežiūra
- B. jie moko paklusnumo taisyklėms
- C. sudaryti sąlygas bendram sprendimų priėmimui ir atsakomybei
- D. vykdomos ne mokykloje

3. Mokyklos, tėvų ir vietos bendruomenės bendradarbiavimas skatina:

- A. edukacinės veiklos formalizavimas
- B. dokumentų skaičiaus didinimas
- C. Švietimo veiklos autentiškumas ir tvarumas
- D. mokinių savarankiškumo ribojimas

2 forma. Tiesa / Netiesa (žinių organizavimas).

Pažymėkite T – tiesa arba N – klaidinga.

1. Socialinės kompetencijos ugdomos tik suplanuotos veiklos metu.
2. Savanorystė mokykloje padeda ugdyti empatiją ir atsakomybę.

3. Dialogo kultūra reiškia, kad mokykloje nėra konfliktų.

4. Mokyklinis ugdymas gali būti pilietiškumo ugdymo erdvė.

Atsakymai: 1. F 2. P 3. F 4. P

forma . Spragų užpildymas (pagrindinės sąvokos)

Užbaikite sakinius.

1. Popamokinė veikla padeda ugdyti kompetencijas per _____ patirtį ir veiksmus.

2. Savanorystė mokykloje moko _____ tenkinti kitų poreikius.

3. Dialogo kultūra grindžiama _____ ir abipuse pagarba.

Siūlomi atsakymai: autentiškas / jautrus / pokalbio stiliaus

4 forma. Refleksijos užduotis (įrašykite pamokoje)

Atsakyti raštu:

1. Kokia popamokinė veikla jūsų mokykloje geriausiai lavina mokinių socialinius įgūdžius?

.....

3. Kuri iš VII skyriaus sričių jūsų mokykloje yra stipriausiai išvystyta, o kurią reikia stiprinti?

.....

5 forma. Mini atvejo analizė (pritaikymas praktikai)

Situacija: Mokykloje planuojamas socialinis renginys, tačiau mokiniai nėra labai įsitraukę ir laiko tai pareiga.

Klausimai:

1. Kokie socialiniai ir pilietiniai gebėjimai yra pažeidžiami šioje situacijoje?

2. Ką galima pakeisti organizuojant veiklas, kad padidėtų mokinių savarankiškumas?

3. Kokį vaidmenį turėtų atlikti mokytojas?

6 forma. Planavimo užduotis (įgyvendinimas)

Suplanuokite vieną konkrečią veiklą už paskaitų ribų, kurią galėtumėte įgyvendinti per kitą semestrą:

- veiksmo forma:
- išugdytos kompetencijos:
- studentų vaidmuo:
- mokytojo vaidmuo:

7 forma. Pasirengimo kontrolinio sąrašo patikra ✓

- ☐ Mokyklinį ugdymą laikau kompetencijomis grįstu procesu
- ☐ Matau socialinių projektų ir kampanijų potencialą
- ☐ Bendradarbiauju su tėvais ir vietos bendruomene
- ☐ Palaikau dialogo kultūrą kasdienėse situacijose

Jei pažymėjote visus langelius → pereikite prie VIII skyriaus.

VIII skyrius

Studentų socialinių ir pilietinių kompetencijų vertinimas

Šiuolaikinės mokyklos neapsiriboja vien tik konkrečių dalykų žinių perteikimu. Jų pagrindinis vaidmuo taip pat yra ugdyti mokinių socialinius ir pilietinius gebėjimus – gebėjimą bendradarbiauti, būti atsakingiems, bendrauti, kritiškai mąstyti ir aktyviai dalyvauti socialiniame gyvenime. Šios kompetencijos yra sudėtingos ir vystosi laikui bėgant, todėl joms įvertinti reikalingos ne tik tradiciniai testai ar viktorinos, bet ir kitos priemonės.

8.1. Kodėl kompetencijų negalima „patikrinti“ testu

Socialiniai ir pilietiniai gebėjimai – tai ne tik sąvokų ar apibrėžimų žinojimas. Jie apima požiūrį, vertybes, reagavimą į įvairias situacijas ir gebėjimą bendrauti su kitais. Testas gali įvertinti mokinio žinias, pavyzdžiui, apie demokratijos apibrėžimą, tačiau jis neatskleis jo gebėjimo dalyvauti dialoge, spręsti konfliktus ar priimti atsakomybę už bendrą užduotį.

Be to, šios kompetencijos atsiskleidžia per veiksmus – grupinį darbą, diskusijas, projektų

įgyvendinimą ir socialines iniciatyvas. Vienas testas neatspindi mokymosi proceso ar mokinių įsitraukimo lygio. Todėl vertinimas turėtų būti grindžiamas ilgesniais stebėjimais ir elgesio įvairiose mokymosi situacijose analize.

8.2. Proceso ir studentų požiūrio vertinimas

Kalbant apie socialinius įgūdžius, tai, kaip mokinys prieina prie sprendimo, yra svarbiau nei pats rezultatas. Mokytojai turėtų atkreipti dėmesį į tokius elementus kaip:

- bendradarbiavimo grupėje būdas,
- gebėjimas išklaudyti kitus ir išsakyti savo nuomonę,
- atsakomybė už paskirtas užduotis,
- noras ieškoti kompromisų ir spręsti konfliktus,
- dalyvavimas veikloje klasės ar mokyklos bendruomenės labui.

Proceso vertinimas leidžia mokiniams matyti pažangą – net jei galutinis rezultatas nėra tobulas. Tai moko mokinius, kad svarbus ne tik teisingas atsakymas, bet ir jų veikimo būdas, pastangos ir asmeninis tobulėjimas.

8.3. Stebėjimas kaip pagrindinė mokytojo priemonė

Svarbiausia socialinių kompetencijų vertinimo priemonė yra sistemingas mokinių stebėjimas. Mokytojai tai gali atlikti:

- komandinis darbas,
- debatai ir diskusijos,
- edukaciniai projektai,
- mokyklos ar socialinė veikla.

Stebėjimas gali būti labiau struktūrizuotas naudojant paprastus lapus ar užrašus, kuriuose mokytojas užrašo mokinio elgesio stebėjimus. Tai leidžia nustatyti pokyčius laikui bėgant, pavyzdžiui, padidėjusį aktyvumą, pagerėjusį bendradarbiavimą su bendraamžiais ar pagerėjusius bendravimo įgūdžius.

8.4. Studentų savęs vertinimas ir refleksija

Svarbus vertinimo elementas yra įtraukti mokinius į savo tobulėjimo vertinimą. Savęs vertinimas padeda mokiniams suvokti savo stipriasias puses, iššūkius ir sritis, kuriose reikia toliau tobulėti.

Tai galima įgyvendinti:

- trumpi apmąstymai po komandinio darbo,

- projekto santraukos klausimai (pvz., „Ko išmokau?“, „Ką padariau gerai?“, „Ką galiu patobulinti?“),
- studentų refleksijos žurnalai,
- individualūs pokalbiai su mokytoju.

Tokia veikla ugdo atsakomybę už savo mokymąsi ir moko kritiškai, bet konstruktyviai vertinti savo veiksmus.

8.5. Atsiliepimai vietoj įvertinimo

Kalbant apie socialinius įgūdžius, grįžtamasis ryšys yra vertingesnis nei tradiciniai skaitiniai vertinimai. Jis turėtų:

- atkreipti dėmesį į tai, ką mokinys padarė gerai,
- parodykite, ties kuo dar verta dirbti,
- pateikti konkrečius elgesio pavyzdžius,
- motyvuoti tolesniam tobulėjimui.

Pavyzdžiui, vietoj įvertinimo galite pasakyti:

„Dirbdami grupėje, gerai koordinavote komandos veiklą ir skatinote kitus reikšti savo nuomonę. Tačiau prieš

priimdami sprendimus stenkitės dažniau klausti kolegų idėjų.“

Ši informacija padeda mokiniui suprasti savo veiksmus ir suteikia gaires tolesniam tobulėjimui.

8.6. Kompetencijų ugdymo dokumentavimas (portfolio, užrašai, projektai)

Norint užfiksuoti socialinių ir pilietinių kompetencijų ugdymo procesą, svarbu rinkti įvairių formų mokinių darbų dokumentus. Tai gali būti:

- studento portfolio, kuriame yra projektiniai darbai, refleksijos ir veiklų santraukos,
- mokytojo pastebėjimų užrašai,
- komandinių projektų pristatymai arba ataskaitos,
- medžiagos iš socialinės ar pilietinės veiklos.

Ši dokumentacija leidžia mums matyti mokinio raidą ilgalaikėje perspektyvoje ir suteikia pagrindą aptarti pažangą bei ateities tikslus.

Socialinių ir pilietinių kompetencijų vertinimas reikalauja pereiti nuo tradicinio testais pagrįsto vertinimo modelio. Stebėjimas, mokinių refleksija, grįžtamasis ryšys ir mokymosi proceso dokumentavimas yra labai

svarbūs. Tai leidžia mokykloms veiksmingiau remti mokinių, kaip informuotų, atsakingų ir aktyvių visuomenės narių, vystymąsi.

A priedas

Mokytojų stebėjimo sąrašas

(socialiniai ir pilietiniai gebėjimai)

Studento vardas ir pavardė:

.....

Klasė:

Data / veiksmas:

Veiklos forma: ☐ pamoka ☐ projektas ☐ popamokinė
veikla ☐ tarptautinė veikla

Kompetencijos sritis	Stebimas elgesys	Visada	Dažnai	Retkarčiais	Reikalingas palaikymas
Bendravimas	Savo nuomonę išsako mandagiai	☐	☐	☐	☐
	Išklauso kitus ir nepertraukia	☐	☐	☐	☐
Bendradarbiavimas	Bendradarbiauja grupėje	☐	☐	☐	☐

	Atlieka priskirtus vaidmenis	☐	☐	☐	☐
Atsakomybė	Laikosi susitarimų	☐	☐	☐	☐
	Rūpinasi bendruoju gėriu	☐	☐	☐	☐
Pilietinės nuostatos	Gerbia taisykles ir kitus	☐	☐	☐	☐
	Jis dalyvauja socialinėje veikloje	☐	☐	☐	☐

Mokytojo komentaras (kokybiniai pastebėjimai):

.....

B priedas

Studento refleksijos kortelė

(socialinių ir pilietinių kompetencijų įsivertinimas)

Vardas:

Data / veiksmas:

1. Kaip šiandien gerai dirbau su kitais?

.....

2. Kas man buvo sunku dirbant su kitais?

.....

3. Ką sužinojau apie save kaip grupės narys?

.....

4. Ką norėčiau kitą kartą daryti kitaip?

.....

.....

☐ Aktyviai dirbau

☐ Aš klausiausi kitų

☐ Prisiėmiau atsakomybę už savo užduotis

C priedas

Vertinamo asmens vardas ir pavardė:

.....

Informaciją teikiančio asmens vardas ir pavardė:

.....

Užbaikite sakinius:

1. Labiausiai tavyje vertinu tai, kad:

.....

2. Jūs padėjote grupei:

.....

3. Ateityje galėtume geriau bendradarbiauti, jei:

.....

Principas: mes apibūdiname elgesį, o ne vertiname žmogų.

D priedas

Mokinių socialinių ir pilietinių kompetencijų žemėlapis

(laiko raidos stebėjimo įrankis)

Studento vardas ir pavardė:

.....

Stebėjimo laikotarpis:

Kompetencijos sritis	Veiklos pradžia	Į pe r	Etapo pabaig a	Komentara i
Bendravimas	☐	☐	☐	
Bendradarbiavima s	☐	☐	☐	
Atsakomybė	☐	☐	☐	

Pilietinės nuostatos	☐	☐	☐	
Socialinis įsitraukimas	☐	☐	☐	
Apmąstymai apie veiksma	☐	☐	☐	

E priedas

Popamokinės ir tarptautinės veiklos vertinimo lapas

(projektai, mobilumai, studentų stovyklos)

Veiklos pavadinimas:

Data:

Nurodykite, kiek veikla prisidėjo prie:

Kompetencija	Dideliu mastu	Vidutiniškai	Nedideliu mastu
Bendradarbiavimas	☐	☐	☐
Bendravimas	☐	☐	☐
Atsakomybė	☐	☐	☐
Pilietinės nuostatos	☐	☐	☐
Tarpkultūrinis atvirumas	☐	☐	☐

Išvados dėl tolesnių veiksmų:

.....

F priedas

Trumpa santraukos apklausa (studentas)

1. Ar jaučiate, kad galite geriau dirbti su kitais nei anksčiau?

☐ taip ☐ gana taip ☐ gana ne ☐ ne

2. Ar veiklos padėjo geriau suprasti sambūvio ir atsakomybės principus?

☐ taip ☐ gana taip ☐ gana ne ☐ ne

3. Kokia buvo svarbiausia patirtis jums?

.....

Metodologinė pastaba

Vertinimo priemonės yra pagalbinio ir lavinamojo pobūdžio. Jų tikslas – stebėti socialinių ir pilietinių kompetencijų ugdymą ir skatinti mokinių bei mokytojų refleksiją, o ne klasifikuoti ar lyginti mokinius.

Patikrinkite ir sutvirtinkite

Vertinimo užduotys yra refleksyvaus ir lavinamojo pobūdžio. Jų tikslas – padėti mokytojams planuoti edukacinę ir socialinę veiklą, o ne vertinti ar lyginti mokyklas ar mokinius.

Vertinimas

1 forma. Testas

Kompetencijų vertinimas:

- A. apima studentų palyginimą
- B. Tai susiję su procesu, o ne tik su poveikiu
- C. reikalauja testų su pasirenkamaisiais atsakymais

Teisingas atsakymas – B

2 forma. Praktinė užduotis

Pasirinkite **vieną vertinimo įrankį** iš priedų ir užsirašykite, kada jį naudojate.

IX skyrius

Rezultatų, ugdančių mokinių socialinius ir pilietinius gebėjimus, įgyvendinimas ir tvarumas

Socialinių ir pilietinių kompetencijų ugdymas yra viena iš pagrindinių šiuolaikinių mokyklų užduočių. Bendradarbiavimo įgūdžiai, bendruomeninė atsakomybė, atvirumas dialogui ir aktyvus dalyvavimas socialiniame gyvenime nėra vienkartinių ugdomųjų veiklų rezultatas. Tam reikia sistemingo palaikymo, apgalvoto planavimo ir visos mokyklos bendruomenės bendradarbiavimo. Todėl labai svarbu ne tik įgyvendinti šias kompetencijas ugdančias veiklas, bet ir užtikrinti jų tvarumą.

9.1. Socialiniai ir pilietiniai kompetencijos kaip ilgalaikis procesas

Socialiniai ir pilietiniai gebėjimai ugdomi palaipsniui per patirtį, apmąstymus ir praktinius veiksmus įvairiose edukacinėse ir socialinėse situacijose. Mokiniai mokosi bendradarbiavimo, atsakomybės ir konfliktų sprendimo pirmiausia dalyvaudami realaus pasaulio veikloje: komandiniuose projektuose, debatuose, mokyklos iniciatyvose ir bendruomenės informavimo veikloje.

Todėl mokykloms svarbu šių kompetencijų ugdymą traktuoti kaip **ilgalaikį procesą**, apimantį nuoseklius ugdymo etapus. Sisteminga veikla, vykdoma įvairiuose dalykuose ir ugdomajame darbe, leidžia mokiniams palaipsniui ugdyti ir įtvirtinti įgytus įgūdžius.

9.2. Mokytojų komandos bendradarbiavimas

Socialinių ir pilietinių kompetencijų rezultatų tvarumas labai priklauso nuo mokytojų bendradarbiavimo. Bendradarbiavimas planavime, patirties mainuose ir abipusėje paramoje sukuria darni ugdymo aplinka, palanki mokinių tobulėjimui.

Praktiškai šis bendradarbiavimas, be kita ko, gali apimti:

- tarpdisciplininių projektų planavimas,
- bendrai kuriant darbo metodus, kurie ugdo socialinius gebėjimus,
- aptariant pastebėjimus apie mokinių veikimą grupėje,
- dalijimasis mokymo medžiaga ir gera patirtimi.

Dėl to mokytojų veikla nėra išsklaidyta, o sukuria darnią sistemą, palaikančią mokinių tobulėjimą.

9.3. Mokymo ir švietimo veiklos darna

Socialinių ir pilietinių kompetencijų įgyvendinimas yra veiksmingiausias, kai mokymo ir mokymosi veikla viena kitą papildo. Tai reiškia, kad klasėje ugdomos vertybės ir požiūris atsispindi kasdienėje mokyklos veikloje.

Tokio nuoseklumo pavyzdys galėtų būti:

- su socialinėmis problemomis susiję edukaciniai projektai,
- mokinių savivaldos veikla, remiama mokytojų,
- pamokos, kuriose naudojamas komandinis darbas ir diskusijų metodai,
- savanoriškos iniciatyvos ar veikla vietos bendruomenei.

Dėl to mokiniai ne tik sužino apie su pilietiškumu susijusias idėjas, bet ir turi galimybę jas pritaikyti praktikoje.

9.4. Paketo naudojimas „Erasmus+“ projektuose

Mokymo medžiaga ir sprendimai, ugdantys socialinius ir pilietinius kompetencijas, gali būti sėkmingai naudojami tarptautiniuose edukaciniuose projektuose, tokiuose kaip „**Erasmus+**“ programa . Šie

projektai suteikia unikalią galimybę ugdyti bendradarbiavimo įgūdžius, kultūrų dialogą ir aktyvų dalyvavimą socialiniame gyvenime.

Edukacinio paketo naudojimas „Erasmus+“ projektuose gali apimti:

- bendrų studentų projektų su užsienio partneriais įgyvendinimas,
- organizuojant diskusijas ir seminarus Europos vertybių temomis,
- keitimasis patirtimi tarp skirtingų šalių mokytojų,
- kuriant edukacinę medžiagą ir gerąją praktiką, skirtą naudoti vėlesnėje veikloje.

Tokios iniciatyvos didina projekto rezultatų tvarumą ir leidžia sukurtus sprendimus pritaikyti kasdienėje mokyklos praktikoje.

9.5. Gerosios praktikos sklaida

Vienas iš pagrindinių elementų, užtikrinančių rezultatų tvarumą, yra patirties ir geriausios praktikos mainai. Veiklos rezultatų sklaida ne tik leidžia įtvirtinti sprendimus, bet ir įkvepia kitus mokytojus bei mokyklas. Tai gali būti įvairių formų, pavyzdžiui:

- organizuoti seminarus ir susitikimus mokytojams,

- mokymo medžiagos ir pamokų planų leidyba,
- pristatyti rezultatus konferencijose ar seminaruose,
- mokinių projektų pavyzdžių dalijimasis mokyklų interneto svetainėse.

Tai reiškia, kad geroji praktika neapsiriboja viena klase ar mokykla, bet gali būti taikoma platesnėje švietimo bendruomenėje.

Veiksmingam socialinių ir pilietinių kompetencijų ugdymui reikalingos ilgalaikės pastangos, mokytojų bendradarbiavimas ir mokymo bei mokymosi darna. Tarptautinių projektų, tokių kaip „Erasmus+“, naudojimas ir sistemingas gerosios praktikos skleidimas skatina rezultatų tvarumą ir leidžia sukurti mokyklos aplinką, kuri skatina informuotų, atsakingų ir aktyvių piliečių ugdymą.

X skyrius

Mokymo paketo pildymo ir projekto rezultatų perdavimo forma – pilietiniai ir socialiniai kompetencijos

10.1. Mokymo paketo pildymo tikslas

Paketo pildymo tikslas – įtvirtinti mokytojo žinias ir įgūdžius, apmąstyti savo praktiką ir praktiškai pritaikyti „Erasmus+“ projekto patirtį pilietinių ir socialinių kompetencijų srityje.

Idėja yra ta, kad mokytojas:

- suprato pilietinių ir socialinių kompetencijų svarbą švietime ,
- galėjo padėti mokiniams kurti santykius, prisiimti atsakomybę ir pilietinį požiūrį,
- naudojo metodus, pagrįstus bendradarbiavimu, dialogu, patirtimi ir refleksija,
- naudojo vertinimo įrankius, siekdami paremti mokinių socialinį vystymąsi ir įsitraukimą.

Vertinimas nėra egzaminas – jo tikslas – padėti mokytojui praktikoje, o ne sukurti papildomą administracinę naštą.

10.2. Siūloma vertinimo forma – lankstus veiklos dokumentavimas

Užuoat rengęs oficialų pamokos planą ar projektą, mokytojas gali užbaigti paketą trumpai dokumentuodamas vieną pasirinktą mokymosi veiklą, pvz.:

- pamoka, ugdanti bendradarbiavimą ir bendravimą,
- socialinis ar pilietinis projektas,
- iniciatyvos mokyklai ar vietos bendruomenei,
- veiksmai, kurie stiprina atsakomybės, empatijos ar įsipareigojimo nuostatas.

Dokumentacija gali būti tokia:

- aprašomasis raštas su mokytojo komentaru (1–2 puslapiai),
- fotoreportažas arba multimedijos pristatymas,
- studentų veiklų portfolio,
- mokinių bendradarbiavimo ir veiklos vaizdo ar garso įrašas.

Ši forma leidžia parodyti realią veiklą ir jos poveikį, nereikalaujant kurti išsamios oficialios dokumentacijos.

10.3. Pagrindiniai dokumentacijos elementai

Dokumentuose turėtų būti:

- **Veiklos kontekstas** : tema / veikla, amžiaus grupė, trukmė, vieta.
- **Kompetencijų tikslas** : koks pilietinių ir socialinių kompetencijų aspektas buvo ugdomas (pvz., bendradarbiavimas, atsakomybė, bendravimas, konfliktų sprendimas, socialinis įsitraukimas).
- **Mokinių veiklos aprašymas** : kaip mokiniai bendradarbiavo, priėmė sprendimus, bendravo ir dalyvavo socialiniuose renginiuose.

- **Mokytojo refleksija** : išvados, pastebėjimai, sunkumai, tolesnio tobulėjimo galimybės.
- **Vertinimo įrodymai** : pvz., mokinių pareiškimai, savęs vertinimas, stebėjimai, nuotraukos, įrašai.

Dokumentacija turėtų būti praktiška, refleksyvi ir orientuota į vystymąsi – be nereikalingo formalizmo.

10.4. Baigiamojo darbo vertinimas

Vertinimas skirtas suteikti grįžtamąjį ryšį ir paramą.

Tai galima padaryti:

- mokytojas iš komandos,
- projekto koordinatorius,
- mokytoja iš partnerinės mokyklos.

Atsižvelgiama į šiuos dalykus:

- veiklų atitikimas kompetencijos tikslui,
- būdas ugdyti socialinius ir pilietinius gebėjimus,
- studentų įsitraukimo lygis,
- refleksijos buvimas (mokinių ir mokytojo),
- galimybė panaudoti veiklą mokyklos praktikoje.

10.5. Rezultatų perdavimas ir tvarumas

Dokumentuotos veiklos yra paruošta medžiaga, kurią galima naudoti:

- vidiniai mokymai,
- mokytojų komandų darbas,
- švietėjiška ir prevencinė veikla,
- bendradarbiavimas su vietos bendruomene,
- tolesnius edukacinius ir tarptautinius projektus.

Dėl to projekto rezultatai remia ilgalaikį mokyklos, kaip besimokančios ir socialiai aktyvios bendruomenės, vystymąsi.

Vertinimo dokumentacijos forma – pilietiniai ir socialiniai gebėjimai

Mokytojas: _ ...

Tema / veikla: _ ...

Amžiaus grupė: _ ...

Laikas / data: _ ...

Įgyvendinimo vieta: _ ...

1. Kompetencijos tikslas

Koks pilietinių ir socialinių kompetencijų aspektas buvo ugdomas?

(pvz., bendradarbiavimas, bendravimas, atsakomybė, empatija, socialinis įsitraukimas)

2. Studentų veiklos forma ir aprašymas

Pasirinkite veiklos formas:

- ☐ diskusija / debatai
- ☐ individualus darbas
- ☐ grupinis darbas
- ☐ problemų sprendimas
- ☐ socialinis projektas
- ☐ simuliacija / vaidmenų žaidimas

- ☐ bendruomenės veikla
- ☐ kita: _ ...

Trumpas veiklos aprašymas:

3. Studentų refleksija

Kaip mokiniai bendradarbiavo, reagavo ir bendravo?

Kokios išvados ir nuostatos susidarė?

4. Mokytojo vaidmuo

Kaip rėmėte studentus:

- bendradarbiavimas,
- dialogas,
- problemų sprendimas,
- priimant sprendimus?

5. Poveikio vertinimas / dokumentavimas

- ☐ nuotraukos
- ☐ vaizdo / garso įrašymas
- ☐ pristatymas
- ☐ aprašomoji pastaba
- ☐ studento savęs vertinimas

- ☐ apklausa / refleksija
- ☐ kita: _ ...

Komentaras:

6. Išvados ir tolesni veiksmai

Ką verta tęsti ar keisti?

Parašas: _ ...

Data: _ ...

Sustokite ir patikrinkite

1 uždutis. Patikrinkite savo supratimą

1. Pagrindinis egzamino tikslas yra:

- ☐ teorinių žinių patikrinimo testas
- ☐ dokumentų rengimas
- ☐ Gebėjimo ugdyti socialinius ir pilietinius gebėjimus praktikoje patvirtinimas
- ☐ taškų skaičius

2. Baigiamasis darbas turėtų:

- ☐ žaisti jau paruoštą scenarijų
- ☐ mokytojo praktinės veiklos rezultatas
- ☐ susiję tik su socialiniais mokslais arba istorija
- ☐ būti grynai aprašomasis

3. Vertinimas yra tokio pobūdžio:

- ☐ apžiūra
- ☐ oficialus
- ☐ ugdymo ir palaikymo
- ☐ lyginamasis

2 užduotis. Mokytojo savirefleksija

- Kurie paketo elementai buvo naudingiausi?
- Kaip ši veikla lavina mokinių socialinius ir pilietinius gebėjimus?
- Kaip studentai bendradarbiauja ir priima sprendimus?
- Kokius vertinimo metodus naudosite?

3 užduotis. Veiksmas kaip pokyčių įrankis

- Mano veiksmais gali pasinaudoti kiti, nes:
- Lengviausias perkeliamas daiktas yra:
- Po įdiegimo pakeisčiau:

4 užduotis. Mokyklos perspektyva

- ☐ pristatymas pedagogų taryboje
- ☐ gerosios praktikos bankas
- ☐ vidiniai mokymai
- ☐ aplinkosaugos veikla
- ☐ prisitaikymas prie kitų dalykų

Bibliografija – pasirinkti šaltiniai

Publikacijos ir pedagoginės studijos

1. Bžezinska, A.

Vaikų ir paauglių socialinių kompetencijų ugdymas

Varšuva: PWN mokslinė leidykla.

2. Komorowska, H.

Mokymo metodai – mokymosi metodai

Varšuva: WSiP.

3. Strykowski, W.

Aktyvaus mokymosi metodai

Poznanė: leidykla „eMPI²“.

4. Kwieciński, Z., Śliwerski, B. (red.)

Švietimas

Varšuva: PWN mokslinė leidykla.

Pilietinis ir europinis ugdymas

5. Europos Taryba

Kompetencijos demokratijai Kultūra

Strasbūras: Europos Tarybos leidykla.

6. Europos Komisija

Raktas Visą gyvenimą trunkančio mokymosi kompetencijos

Europos Sąjungos leidinių biuras .

7. Švietimo tyrimų institutas

Pagrindinės kompetencijos Lenkijos mokyklose

Varšuva.

Socialiniai įgūdžiai, emocijos ir santykiai

8. Golemanas , D.

Emocinis intelektas

Poznanė: „Media Family“.

9. Rosenberg, M.

Nesmurtinis bendravimas

Varšuva: leidykla „Czarna Owca“.

10. Juul , J.

Jūsų kompetentingas vaikas

Varšuva: MiND leidykla .

Mokyklinė praktika ir projektai

11. EBPO

Socialinis ir emocinis įgūdžiai, lemiantys studentų sėkmę

OECD leidykla.

12. Pilietinio švietimo centro fondas

Pilietinio ugdymo medžiagos ir scenarijai

www.ceo.org.pl

13. FRSE – Švietimo sistemos plėtros fondas

„Erasmus+“ projektų publikacijos ir geroji praktika

www.frse.org.pl